

ELEMENTA
LINGVÆ
DACO-ROMANÆ
SIVE
VALACHICÆ

EMENDATA, FACILITATA, ET IN MELIO-
REM ORDINEM REDACTA

PER
GEORGIUM SINKAY
DE EADEM,

AA. LL. Philosophiæ, & SS. Theologiæ Doctorem,
Scholarum Nationalium Valachicarum in
Magno Transylvaniæ Principatu primum,
atque emeritum Directorem, nunc penes
Regiam Universitatis Pestanæ Typo-
graphiam Typi Correctorem.

B U D Æ

TYPIS REGIÆ UNIVERSITATIS PESTANÆ
1805.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS.

PRÆFATIO

AD

LECTOREM.

Gentem, quæ una eademque Lingua, corrupta nempe Romana, five Latina, diversa tamen ab Itālica, Gallica, atque Hispanica, proxime autem accedente ad Vallicam, ac Italicam, utitur, placuit non mihi soli, sed aliis etiam, communi nomine DACO-ROMANAM propterea appellare, quod eadem diversas Regiones, ac Provincias incolens, diversam quoque Nomenclaturam ab iis, aut earum partibus sortita sit.

Ita illi, qui Valachiam Transalpinam incolunt, inter sese, & ab aliis quoque, *Munténi*, Montani audiunt; qui Moldaviam & Bucovinam, *Moldovéni*, Moldavi; qui Transylvaniam, communiter quidem, *Români*, Romani, at specificè: Carpati acolæ, *Marginéni*, Marginales, montium vero Abrudbanyensium, Torotzkojensium,

A 2

Bán-

Præfatio

Bánffi - Hunyadiensium, ac interjacentium plagarum, *Mocáni*, *Mokányones*; qui Banatum *Themesvariensem*, *Frathiuti*, *Fraterculi*; qui demum respectu antiquæ Daciæ *Trans-Istrianas* inhabitant Provincias uno nomine, *Çintiári*, Græcis κξξο, sive Κοτξο-Βλάχοι, *Claudi Valachi* appellantur.

Qui omnes posterioribus temporibus (de prioribus quippe sæculis, quando iidem jam *Pacinacæ*, jam *Comani*, jam aliis nominibus compellati fuere, differui in *Dialogo*, & uberius differam in *Annalibus Daco-Romanis*) a Græcis Βλάχοι, ab aliis Europæis *Vlachi*, vel *Valachi* dicti sunt.

Daco-Romanæ hujus *Gentis* (*Gentem* namque *Transylvanis* quibusdam, quam *Nationem*, *Valachos Transylvaniam* incolentes nominare præplacet, crediderim propter nimiam eorum inibi multitudinem) extensionem opinione multorum ampliorem esse, isthinc patet, nimirum quod didita sit per totam veterem, sive *TRAJANI Daciam*, quam usque, dum *Annales Daco-Romanos* edidero, placet definire: *Ponto Euxino*, sive *Mari nigro*, *Flumine Tyra*, nunc *Nistro*, *monte Carpato*, *fluminibus Tybisco*, ac *Istro*, sive *Danubio*.

Di-

a d L e c t o r e m.

Didita pariter sit per novam, sive AURELIANI Daciam, quæ partes: Mœsiæ inferioris, nunc *Bulgarix*, Mœsiæ superioris, nunc *Serviæ*, & Dardaniæ, nunc *Albaniæ*, complectitur. Quid, quod post unitum cum Bulgaris Blachorum Imperium didita est per totam Bulgariam, montes Hæmum, & Pindum, Moglenam Thessaliæ provinciam, Macedoniam, Thraciam, Crimeam, Podoliam, Pocutiam, ut taceam Pestinum, Agriam, Miskoltzinum, aliaque Hungariæ mihi Budæ scribenti Cis-Tybis-cana Emporia, Viennam Austriæ, Venetias, pluraque cum Europæ, tum Asiæ Emporia, in quibus Daco-Romani Quæstores adeo multiplicati sunt, ut publicas, easque splendidissimas erexerint Ecclesias.

E tanta Daco-Romanæ Gentis extensione quis non videt, usum Lingux illius summe necessarium fore iis, quibus sive quæstum exercendi, sive munia aliqua capeffendi, gerendique, sive solum peregrinandi, conversandive gratia ad Daco-Romanos olim accedendi fuerit animus? Næ hoc omnes, qui vel levissime de merito hujus quæstionis cogitaverint, quam facillime perspicere poterunt. Quapropter tales linguæ etiam cognitionem
sibi

P r æ f a t i o

sibi familiarem reddere anhelent, oportet.
Sed quibus mediis?

Nos quidam Daco-Romani, qui linguam nostram addiscere cupientes voti sui compotes reddere nunquam non studuimus, studuimus etiam media quærere, quibus tam proficius finis quo facilius obtineri possit.

Enimvero ego, & Reverendissimus D. SAMUEL KLEIN de Szád Consistorialis Episcopatus Fogarasiensis, & Revisor Librorum, cujus multifaria præclara opera non pridem recensuit Clarissimus, & de literaria Republica quam qui optime meritus Vir D. MICHAEL TERTINA in lectu dignissima Orodiade Cl. Viri D. LADISLAI NAGY de Pertsen, nos, inquam, anno 1780. primi edidimus Grammaticam Daco-Romanam, cujus exemplaria adeo sunt distracta, ut venalia amplius reperiantur nulla. Post octennium, anno videlicet 1788. eandem nostram Grammaticam recensens, atque locupletans Cl. D. JOANNES MOLNÁR de Müllersheim linguis germanica, & valachica Viennæ typis edi curavit. Magnificus, & Cl. D. JOANNES BUDAI, alias *Deleán* Consiliarius Fori Nobilium de Regno Galliciaë composuit Dictionarium Valachicum, Latium

a d L e c t o r e m.

num &c. sed ad quem perfectionis gradum deduxerit, necdum mihi constat. Alterum Dictionarium composuit prælaudatus Reverendissimus KLEIN, quod in quatuor linguis, h. e. Valachica, Latina, Germanica, & Hungarica brevi lucem aspiciet.

In priori nostra Daco-Romana Grammatica conati sumus corruptionem Linguæ Daco-Romanæ ex Latina quoquo modo comprobare, simulque Eos, qui Latinam ex asse noverunt, Valachicam longe faciliiori methodo, breviorique via edocere, cujus nostri conatus scopum utrum assecuti simus, judicent alii; per Regulas quippe latinis literis scribendi valachice, quas in eadem Grammatica statueramus, parum abfuit, quin Linguam Daco-Romanam, quoad scribendum, & legendum similem Gallicæ reddiderimus.

A compluribus igitur sollicitatus, ut eandem Daco-Romanam Grammaticam a me ipso emendatam, adque faciliorem scribendi, ac legendi methodum redactam secundis typis edi curem, præmissi in Epistola, quam nuperrime ad Spectabilem, & Cl. Virum, D. Equitum Magistrum JOANNEM de LIPSZKY dedi, typisque vulgavi *Tabellam* docentem modum scribendi valachic-

Præfatio ad Lectorem.

chice litteris tam Cyrillianis, quam Latinis, quam Tabellam, quum venalis proftet, facillique negotio, ac pretio comparari possit, isthic non repeto, verum in emendata hac Daco-Romana Grammatica, omisis penitus litteris Cyrillianis, iisque scribendi modo, vel potius rejectis ad Grammaticam Illyrico-Valachicam, quam etiam continuare intendo, si Cl. DD. Censores Illyrici suum mihi hac in re auxilium non denegaverint, omisis, inquam, Cyrillianis Litteris, de solis Latinis, qualiter nempe iis uti debeamus, tractabo, ita expositis omnibus regulis, quæ perfectam quidem, succinctam tamen Grammaticam constituunt, atque docent, ut, qui Latinam, quemadmodum dixi, Linguam ex asse noverit, iis ad amissum, præsertim ubi de corrumpendis latinis in valachicas voces tractavero, observatis, quam facillime intra brevissimum tempus Linguam Valachicam addiscere possit.

Tu benevole Lector! hunc meum laborem æqui bonique consulito, Grammaticam Daco-Romanam in sequentem redactam ordinem faventer amplectitor, & valet.

E L E-

ELEMENTORUM
LINGVÆ
DACO-ROMANÆ
SIVE
VALACHICÆ
PARS PRIMA
DE ORTHO-GRAPHIA, ET OËPIA.

CAPUT I.

*De Litteris Daco-Romanis, earumque
pronunciatione.*

§. 1.

Daco-Romani (uti præfatus sum) duplici utuntur Charactere, in Sacris nempe Cyrilliano, in Politicis, & Normativis (Scholas Normales intelligo, quas primus apud Daco-Romanos in Transylvania introduxi) Latino: de priori abunde satis egi in Tabella, cujus in Præfatione memini, hic de secundo tantum mihi agendum erit. —
Itaque

§. 2.

§. 2.

Litteræ Latinæ apud Daco-Romanos, quorum avitæ, eædem sunt, additis nihilominus quibusdam accentibus propter faciliorem legendi modum, quæ apud Latinos. Videlicet:

Majusculæ, sive Capitales

A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P.
Q. R. S. T. U. X. Y. Z. J. V.

Minusculæ

a. b. c. d. e. f. g. h. i. k. l. m. n. o. p. q. r.
s. t. u. x. y. z. j. v.

§. 3.

Litteræ hæ more consveto dividuntur in Vocales, & Consonantes. Vocales sunt sex: a. e. i. o. u. & y. Reliquæ sunt Consonantes.

§. 4.

Vocales pronunciantur:

I. e. i. o. u. & y. ut in lingua latina.

II. *á* accentu acuto notatum pariter ut *a* latinum, vel *á* hungaricum; ast absque ullo accentu positum ut *ꝛ* cyrillianum; *â* vero accentu circumflexo, item *ê* & *î* cum eodem accentu circumflexo ut *ꝛ* valachicum, — valachicum dico, quia inter Cyrillianos Characteres in lingua slavica non habetur. Istarum duarum litterarum *ꝛ* & *ꝛ* pronunciationem discere e viva Magistri voce, quia earum sonus a modernis Europæis mirum in modum discordat.

Nota

Nota bene. Rdmus KLEIN, & Cl. MOLNÁR litteram $\mathfrak{x}$ cupiunt exprimi per $\bar{a}e$, num justum habeant, Lector dijudicet; quia in omnibus vocibus, in quibus $\bar{a}e$ adhibitum volunt, recedunt a radice latina.

III. $\acute{e}$ cum accentu acuto, vel diphthongus ea ut e absque ullo accentu apud Hungaros, vel e in penultima Infinitivorum tertiæ Conjugationis apud Latinos.

§. 5.

Consonantes pronunciantur:

- I. b. d. f. h. k. l. m. n. p. r. x. z. v. ut in lingua latina.
- II. c. & g. more Italorum, hoc est, ante e . $\acute{e}$. ea . & i . ut cs ; g vero ut ds apud Hungaros; ante alias, sive Vocales, sive Consonantes, sive in fine vocum, ut in lingua latina, id est, ut k .
- III. ζ caudatum ut cz apud Hungaros, $\mathfrak{z}$ apud Germanos, z simplex apud Italos.
- IV. qu quod tantum in Pronominibus, & Adverbiis habet locum, ut k .
- V. S ut in lingua latina, sed $\mathfrak{f}$ longum in medio, aut sh initio, vel in fine, ut $\mathfrak{sch}$ apud Germanos, vel s solitarium apud Hungaros.
- VI. t ut in lingua latina, sed ante i (nisi præcedat illud sh , vel $\mathfrak{f}$ longum) ut tz apud Hungaros, aut $\mathfrak{z}$ apud Germanos. Quapropter scribere volens ti hungaricum, aut germanicum, scribe thi .
- VII. j denique more Gallorum, ut zs apud Hungaros.

C A.

CAPUT II.

De Diphthongis, earumque pronuntiatione.

§. 1.

Diphthongi in Lingua Daco-Romana sunt duplices:

- I. Propriæ, ut: *âi. ai. âî. âu. au. âu. ea. ei. éi. eu. iu. oa. & ui.*
- II. Impropriæ, ut: *ââ. aâ. & iî.*

§. 2.

Diphthongi pronuntiantur ita:

- I. Propriæ, quæ terminantur *i* vel *u*, harum medium sonum amittunt, & priorem vocalem prolongant; de *ea* dictum est, ubi de vocali *é* egimus; *oa* pronuntiat, ut *a* absque ullo accentu apud Hungaros.
- II. Impropriæ *ââ* in Imperfectis Verborum ut *a* longum latinum; *aâ* in fine Nominum ut *a* breve; *iî* pariter in fine Nominum ut *i* breve itidem latinum.

CAPUT III.

De Accentibus, et Apostrophe, sive Abbreviatione.

§. 1.

Accentus, quibus utuntur Daco-Romani, sunt tres: *Acutus* ' , *Circumflexus* ~ , & *Gravis* ` . Acuto utimur supra *â* & *é*, item *î*, quando hoc in penultima prolongari debet; Circumflexo supra *â*, *ê*, & *î*; Gravi supra *â*, *î*, & *ù*, quando hæ tres Vocales in fine Verborum prolongari debent; ut in *mâncâ*, manducavit, *âuzî*, audivit; *facù*, fecit.

Ast

Ast de Prosodia Daco-Romana separatim
agam post Syntaxim.

§. 2.

Apostrophe in Lingua Daco-Romana dupli-
citer fit:

- I. Cum Syllabicæ *me*, *se*, *nu* subsequente alia
voce a vocali *á* incipiente, vocales amit-
tunt, & cum eadem voce coalescunt, v. g.
mám dus, loco *me ám dus*, me abduxi;
sáu mirát, loco *se áu mirát*, se miratus
est; *nám ávut*, loco *nu ám ávut*, non
habui.
- II. Cum post negativa *ne* subsequens, & ab *in*
incipiens vox *î* amittit, & coalescit cum
dicta negativa, v. g. *nencetát*, loco *ne*
încetát, incessanter; *nenturnát*, loco *ne*
înturnát, non reversus.

Verum Apostrophe, demptis Syllabicis *me*
& *se*, quæ melius apostrophantur, tantum ele-
gantia ergo fit.

C A P U T IV.

De formandis Daco-Romanis Vocibus ex
Latinis.

§. 1.

Voces Latinas sic corrumpe, ut fiant Daco-
Romanæ, sive Valachicæ:

- I. E Nominibus Masculini, vel Neutrius Generis
desinentibus in *us*, *um*, *u*, & *ut*, cujus-
cunque Declinationis fuerint, omitte dictas
terminationes, & erunt Valachica; v. g.
Nasus, *nás*; Lacus, *lác*; Arcus, *árc*;
Tempus, *têmp*; Lutum, *lut*; Cornu,
corn; Caput, *cáp*.

Ex-

Excipe; Latus, lateris, *láturē*. Granum, *gráu*.
Genu, *genunche*. Lepus, *iepore*. Frigus,
frigure, vel *frig*.

II. Fæminina in *us* desinentia, si sint tertiæ Declinationis, pone ad Ablativum singularem, ut Virtus, *vîrtute*; si quartæ, muta *us* in *a*, ut Manus, *mâna*.

Excipe Nomina tertiæ Declinationis in *us* desinentia, si forment Genitivum in *dis*, quia mutant ultimum *e* ex Ablativo singulari in *a*, ut Laus, *lâuda*.

III. Nomina secundæ Declinationis desinentia in *ius*, si sint propria, mutant *us* in *e*, ut Athanasius, *Athânsie*. Gregorius, *Gri-gorte*. Si sint Appellativa, amittunt *ius*, ut Socius, *soç*.

IV. E Nominibus secundæ Declinationis desinentibus in *eus* omitte *s*, ut Reus, *reu*. Dominus Deus, *Dumnezeu*.

V. E Verbis omitte terminationes *o*, *eo*, *io*, *ior*, & *or*, & erunt Valachica, v. g. Laudo, *lâud*. Taceo, *tâc*. Colligo, *culég*. Audio, *âud*. Mentior, *mint*. Me miror, *me mir*.

Excipe a) Monosyllaba, quia mutant *o* in *âu*, ut do *dâu*, fio *stâu*.

b) Disyllaba in *io* desinentia, quia mutant ultimum *o* in *u*, ut fio, *fiu*. Item provenientia a *flo*, ut sufflo *sufflu*, inflo *înfu*.

VI. Nomina primæ Declinationis relinque in Nominativo singulari, sed ultimum *a* non notes ullo accentu, ut Luna, *luna*. Farina, *farina*. Sarcina, *sârcina*.

VII.

VII. Nomina tertiæ, & quintæ Declinationis, pone ad Ablativum singularem, & quidem in quintæ Declinationis nominibus *c* muta in *t*, in tertiæ vero Declinationis nominibus, quorum Ablativus exit in *tione*, *t* muta in *c*, ut Sanitas, *sanitate*. Facies, *facie*. Rogatio, *rogacione*. Titio, *tecione*.

Excipe: Serpens, *serpe*. Bos, *bou*. Leo, *leu*. Vertex, *vêrv*. Culmen, *culme*. Judex, *jude*. Dies, *zi*.

VIII. Nomina tertiæ Declinationis in *r* desinentia assumunt Diphthongum *iu* ad Nominativum singularem, & prolongant penultimam, ut Ligator, *legatoriu*. Piper, *piperiu*.

Excipe: Imperator, *Imperât*.

IX. *a*, quod in vocibus latinis stat ante *mb*, *mp*, & *n* simplex, assumit accentum circumflexum, v. gr. ambæ, *âambe*. campus, *câmp*. lana, *lâna*.

Excipe voces a Latinis non provenientes, & Substantivum lancea, *lânce*.

X. *cl* mutatur in *chi*, ut clarus, *chidr*, & *ct* in *pt*, ut pectus, *pept*.

XI. *di* ante *e* positum mutatur in *z*, ut radius, Voc. radie, *ráze*.

XII. *e* sic corrumpitur ex vocibus latinis in valachicas, observatis semper prioribus regulis:

A. Ante terminationes *nd*, *nt*, & *n* simplex assumit accentum circumflexum, ut colligendo, *culegênd*. cooperimentum, *copere-mênt*. fenum, *fên*.

B.

B. Si post dictas terminationes in eadem voce sequatur *e*, mutatur in *i*, ut *benc*, *bine*. *dens*, Abl. *dente*, *dinte*. *lens*, *lente*, *linte*. *verbum*, *cuvênt*, Voc. *o verbum!* *o cuvinte!*

C. Si vero præter dictas jam consonantes *nd*, *nt*, & *n* simplex aliæ sequantur post *e* consonantes, & has illico excipiat alterum *e*, vel *á*, vel *a*, tum primum assumit acutum, v. g. *lex*, *lege*, *lége*. *ligo*, *liga*, *léga*. *petra*, *pétra*.

Excipe Nomina propria, ut *o Petre!* & Substantivum venenum, *venin*.

XIII. *gl* mutatur in *ghi*, ut *glacies*, *ghidtie*; *gn* vero in *mn*, ut *pugnus*, *pumn*, *lignum*, *lemn*.

XIV. *i* ante *mp*, & *n* simplex initio vocum assumit accentum circumflexum, ut *Imperator*, *Imperát*. *intra*, *întra*.

XV. *l* simplex inter duas vocales positum mutatur in *r*, ut *Angelus*, *Anger*. *Sal*, Abl. *fale*, *sáre*.

Excipe supina verborum, atque ab his derivata, ut *humiliatus*, *umilit*.

Syllaba vero *li* in nominibus ante vocalem posita mutatur in *i*, ut *malium*, *mái*. *mulier*; *muliere*, *muière*.

XVI. De vocali *o* sequentia notato:

A. Si stet in vocibus latinis ante *mb*, *mp*, & *n* simplex, mutatur in vocibus valachicis in *u*, v. g. *Bombacum*, *bumbáe*. *comparo*, *cumpar*. *bonus*, *bun*. *longus*, *lung*. *sono*, *sun*.

Excipe nomina propria.

B.

- B.** Posita ante alias præter jam dictas consonantes, si in subsequenti syllaba reperitur *a* vel *e*, assumit post se unum *a*, ut *mola*, *moara*. *porta*, *poarta*. *sol*, *sole*, *soare*. *sors*, *sorte*, *soarte*.
- XVII.** *s* ante *i* mutatur in *ſ* longum, aut in *sh*, ut *resina*, *resina*; *ſc* vero latinum, quod stat ante *e* & *i*, mutatur in *st*, ut *crescere*, *créstere*. *ſcio*, *ſtiu*. *ſcientia*, *ſtiintia*.
- XVIII.** *v* inter duas vocales positum mutatur in *u*, ut *vivus*, *viu*; post consonantem positum mutatur in *b*, ut *pulvis*, *pulyere*, *pulbere*. *vervex*, *vervece*, *berbéce*.
- XIX.** Voces latinas, quæ incipiunt a *de*, *le*, *ſe*, & *te*, ita consideres velim, ac si inciperent a *die*, *lie*, *ſie*, & *tie*, quo facto, eas lege, & scribe juxta regulas scribendi, & corrumpendi jam datas, v. g. *Deus* scribe *Dieus*, ex quo juxta corrumpendi Regulam IV. omitte *s*, juxta XI. *Di* verte in *Z*, & erit *Zeu*. *Lepus*, *lepore*, *liepore*, juxta XV. *iepore*. *Sedeo*, *siedeo*, juxta V. & XVII. *ſed*. *Teneo*, *tieneo*, juxta V. & XII. *tiên*.
- XX.** Reliquos linguam latinam in valachicam corrumpendi modos, præsertim verborum corruptionem, indigitabo per decursum operis, ubicunque occasio semet præbuerit.

P A R S II.
D E E T Y M O L O G I A.

C A P U T I.
D e A r t i c u l o.

§. 1.

Quum in Lingua Daco-Romana Nomina per solos Numeros, non autem etiam per Casus declinentur, Articuli, quibus præter Genera Casus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur, necesse est.

Eft autem Articulus in Daco-Romana Lingua duplex: unus definitus, qui rem determinat, indefinitus alter, qui rem nequaquam determinat.

§. 2.

Articulus indefinitus est *un*, quidam, Masculini, & *o*, quædam, Fæminini Generis, (Neutro enim Daco-Romani prorsus carentes, loco illius utuntur Fæminino, ut suo loco dicitur) declinaturque hoc modo:

ARTICULI INDEFINITI DECLINATIO.

Singulariter.

<i>Masc.</i>	<i>Fæm.</i>
N. <i>Un, Quidam.</i>	<i>O, Quædam.</i>
G. <i>Á - unui.</i>	<i>Á - unei.</i>
D. <i>Unui.</i>	<i>Unui.</i>
A. <i>Pre - un.</i>	<i>Pre - o.</i>
V. <i>caret.</i>	<i>caret.</i>
Abl. <i>Delá - un.</i>	<i>Delá - o.</i>

Plu-

Pluraliter.

N. Uni, <i>Quidam.</i>	Une, <i>Quaedam.</i>
G. Á - unor.	Á - unor.
D. Unor.	Unor.
A. Pre - uni.	Pre - une.
V. caret.	caret.
Abl. Delá - uni.	Delá - une.

Nota I. Articulus indefinitus, quando adhibetur absque Nomine, indiget Articulo definito tam in Singulari, quam in Plurali; quando vero cum Nomine est conjunctus, Articulo definito non indiget, potest tamen in Plurali hunc quoque sibi adsciscere; v. g. *Au murit un om*, mortuus est quidam homo. Sine Nomine dicendum: *Au murit un-ul*, mortuus est quidam. In Plurali dicitur: *Au murit uni oameni*, vel melius: *Au murit uni-i oameni*, mortui sunt quidam homines.

II. Articulus indefinitus fæmininus, quando definitum sibi adsciscit, in Nominativo singulari non amplius scribitur *o*, sed *una*, cui addito Articulo definito *á*, fit *una-á*, v. g. *Au murit o muiére*, mortua est quædam mulier. Sine Nomine, & cum Articulo definito dicendum: *Au murit una-á*, mortua est quædam.

III. Possunt loco Articuli indefiniti Numeri pluralis tam masculini, quam fæminini adhiberi Pronomina *niste*, vel *nisquári*, *nisquáre*, quidam, quædam; v. g. loco *uni-i oameni*, *un-le muieri plâng*, quidam homines, quædam mulieres plangunt. *Niste oameni*, *niste muieri*, vel *nisquári oameni*, *nisquáre muieri plâng*.

§. 3.

Articulus definitus est:

B 2

A. Ma-

A. Masculini generis *l*, vel *le*, vel *ul*, æquivalens germanico *der*, italico *il*, hungarico *a'* vel *az*; postponiturque Nominibus masculini generis hoc modo:

- 1) *L* desinentibus in *a*, vel *u*, v. g. *Táta-l*, *der Vater*, *il Padre*, *az Atya*. *Leu-l*, *der Löwe*, *il Leone*, *az Oroszlány*. *Rêu-l*, *der Bach*, *il Rivo*, *a' Patak*.
- 2) *Le* desinentibus in *e*, v. g. *Câne-le*, *der Hund*, *il Cane*, *a' Kutya*.
- 3) *Ul* desinentibus in consonantem, sit ea simplex, aut duplex, v. g. *Om-ul*, *der Mensch*, *l'Uomo*, *az Ember*. *Domn-ul*, *der Herr*, *il Signore*, *az Úr*.

B. Fæminini generis *á*, vel *a*, vel *oa*, æquivalens germanico *die*, italico *la*, hungarico *a'* vel *az*, postponiturque Nominibus fæminini generis hoc modo:

- 1) *á* desinentibus in *a*, v. g. *Mása-á*, *der Tisch*, *la Tavola*, *az Asztal*.
- 2) *a* desinentibus in *e*, v. g. *Floare-a*, *die Blume*, *il Fiore*, *a' Virág*.
- 3) *oa* desinentibus in *ea*, v. g. *Irundinea-oa*, *die Schwalbe*, *la Irundine*, *a' Fetske*.

DECLINATIO ARTICULI DEFINITI.

Singulariter.

<i>Masc.</i>	<i>Faem.</i>
N. <i>L, Le, ul.</i>	<i>Á, A, Oa.</i>
G. <i>Á-lui, Á-lui, Á-ului.</i>	<i>Á-ei, Á-i, Á-lei.</i>
D. <i>Lui, Lui, Ului.</i>	<i>Ei, I, Lei.</i>
A. <i>Pre-l, Pre-le, Pre-ul.</i>	<i>Pre-á, Pre-a, Pre-oa.</i>
V. <i>caret, caret, Ule.</i>	<i>caret, caret, caret.</i>
Abl. <i>Delá-l, Delá-le, Delá-ul.</i>	<i>Delá-á, Delá-a, Delá-oa.</i>

Plu.

Pluraliter.

N. I, I, I.	Le, Le, Le.
G. A-lor, Á-lor, A-lor.	Á-lor, Á-lor, Á-lor.
D. Lor, Lor, Lor.	Lor, Lor, Lor.
A. Pre-i, Pre-i, Pre-i.	Pre-le, Pre-le, Pre-le.
V. Lor! Lor! Lor!	Lor! Lor! Lor!
Abl. Delá-i, Delá-i, Delá-i.	Delá-le, Delá-le, Delá-le.

C A P U T II.

De Nominibus.

§. 1.

Monui initio Capitis præcedentis, quod Nomina Daco-Romana per Casus invariata maneat, & tantum Articuli declinentur. Nunc, quæ dixi, exemplis confirmem, necesse est. Itaque sit

§. 2.

De Declinatione Nominum, vel potius Articulorum cum Nominibus

A. Masculini generis, & quidem

1) Articuli *l*, ut:

*Singulariter.**Pluraliter.*

N. Táta-l, <i>Pater</i> , sive <i>Tata</i> .	N. Táti-i, <i>Patres</i> , sive <i>Tatae</i> .
G. Á-táta-lui.	G. Á-táti-lor.
D. Táta-lui.	D. Táti-lor.
A. Pre-táta-l.	A. Pre-táti-i,
V. o Táta!	V. o Táti! <i>vel</i> Táti-lor!
Abl. Delá-táta-l.	Abl. Delá-táti-i.

2) Arti-

2) Articuli *le*, ut:

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Câne-le, <i>Canis.</i>	N. Câni-i, <i>Canes.</i>
G. Á-câne-lui.	G. Á-câni-lor.
D. Câne-lui.	D. Câni-lor.
A. Pre-câne-le.	A. Pre-câni-i.
V. o Câne!	V. o Câni! <i>vel</i> Câni-lor!
Abl. Delá-câne-le.	Abl. Delá-câni-i.

3) Articuli *ul*, ut:

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Domn-ul, <i>Dominus.</i>	N. Domni-i, <i>Domini.</i>
G. Á-domn-ului.	G. Á-domni-lor.
D. Domn-ului.	D. Domni-lor.
A. Pre-domn-ul.	A. Pre-domni-i.
V. o Doamne! <i>vel</i> Domn-ule!	V. o Domni! <i>vel</i> Domni- lor!
Abl. Delá-domn-ul.	Abl. Delá-domni-i.

B. Fæminini generis, & quidem

1) Articuli *á*, ut:

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Máma-á, <i>Mater.</i>	N. Máme-le, <i>Matres.</i>
G. Á-mám-ei.	G. Á-máme-lor.
D. Mám-ei.	D. Máme-lor.
A. Pre-máma-á.	A. Pre-máme-le.
V. o Máma!	V. o Máme! <i>v.</i> Máme-lor!
Abl. Delá-máma-á.	Abl. Delá-máme-le.

2) Arti-

2) Articuli *a*, ut :

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Floare-a, <i>Flos.</i>	N. Flori-le, <i>Flores.</i>
G. Á-floare-i.	G. Á-flori-lor.
D. Floare-i.	D. Flori-lor.
A. Pre-floare-a.	A. Pre-flori-le.
V. o Floare!	V. o Flori! v. Flori-lor!
Abl. Delá-floare-a.	Abl. Delá-flori-le.

3) Articuli *oa*, ut :

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Turturea- <i>oa</i> , <i>Turtur</i>	N. Turtureale-le.
G. Á-turturea-lei.	G. Á-turtureale-lor.
D. Turturea-lei.	D. Turtureale-lor.
A. Pre-turturea- <i>oa</i> .	A. Pre-turtureale-le.
V. o Turturea!	V. o Turtureale! <i>vel</i> Turtureale-lor!
Abl. Delá-turturea- <i>oa</i> .	Abl. Delá-turtureale-le.

Nota I. Particulas *A*, *Pre*, & *Delá* in Genitivis, Accusativis, & Ablativis semper præponi, Articuli vero ultimas partes postponi Nominis, quod declinatur.

II. Nomina fæminina, quæ desinunt in *a*, & acceptant Articulum *á*, illo *a* posse carere in Nominativo, Accusativo, & Ablativo singularibus, prouti carent in Genitivis, & Dativis; quia alioquin *a* ante *á* positum, juxta Part. I. Cap. II. §. 2. II. *ad* tantum ut *a* breve latinum pronunciatur.

III. Dativus singularis *lui* Nominibus propriis, & voci *Zeu*, aut *Dumnezeu* semper præponitur, ut: *Lui Antonie*, Antonio. *Lui Dumne-*

Dumnezeu, Domino Deo. Dativus vero fæmininus *ei* vel *i* potest & præponi, & postponi, ut: *i Anástásie*, vel *Anástásiei*; *ei Anna*, vel *Annei*; melius tamen postponitur.

IV. Quando sunt duo Nomina Substantiva, quorum unum in Genitivo esse debet, si Substantivum, quod est in Genitivo, postponatur, tunc á Genitivi omittitur, ut *Cálul Domnului*, Equus Domini; non *Cálul á Domnului*.

V. Quòd si Nomen, quod est in Genitivo, præponatur, Substantivum, quod sequitur, amittit Articulum, & prima Genitivi particula á in masculino genere Nominis subsequenti assumit unum *l*, in fæminino nihil, ut *Al Domnului cál*, Domini equus. *A Domnului váca*, Domini vacca.

C A P U T III.

De Declinatione Substantivi cum Adjectivo.

§. 1.

Adjectiva, & Pronomina vices Adjectivorum gerentia apud Daco-Romanos possunt præponi, aut postponi Substantivis.

§. 2.

Si Adjectivum cum Substantivo *masculini generis* simul sit declinandum, quod ex eis præponitur, declinatur; quod autem postponitur, per Casus invariatum manet, ut:

Singu-

Singulariter.

N. Bun-ul om. *Bonus homo.*
 G. Á-bun-ului om.
 D. Bun-ului om.
 A. Pre-bun-ul om.
 V. o Bune, *vel* bun-ule oame! *vel* o bune, *v.* bun-ule om-ule!
 Abl. Delá-bun-ul om.

Pluraliter.

N. Buni-i oameni.
 G. Á-buni-lor oameni.
 D. Buni-lor oameni.
 A. Pre-buni-i oameni.
 V. o Buni oameni! *vel* o Buni-lor oameni! *v.* o Buni-lor oameni-lor!
 Abl. Delá-buni-i oameni.

Singulariter.

N. Om-ul bun, *Homo bonus.*
 G. Á-om-ului bun.
 D. Om-ului bun.
 A. Pre-om-ul bun.
 V. o oame, *vel* om-ule bune! *vel* o oame, *v.* om-ule bun-ule!
 Abl. Delá-om-ul bun.

Pluraliter.

N. Oameni-i buni.
 G. Á-oameni-lor buni.
 D. Oameni-lor buni.
 A. Pre-oameni-i buni.
 V. o oameni buni! *vel* o oameni-lor buni! *v.* o oameni-lor buni-lor!
 Abl. Delá-oameni-i buni.

§. 3.

Adjectivum, & Substantivum fæminini generis si simul declinanda sint, quod ex eis præponitur, declinatur; quod vero postponitur, per Casus quidem invariatur manet, in Genitivo tamen, & Dativo singularibus *a* mutat in *e*, ut:

Singulariter.

N. Frumoasa-á Doamna.
Formosa Domina.
 G. Á-frumoas-ei Doamne

Singulariter.

N. Doamna-á frumoasa.
Domina formosa.
 G. Á-doamn-ei frumoase
 D. Fru-

D. Frumoas-ei Doamne.	D. Doamn-ei frumoase.
A. Pre-frumoasa-á Doamna.	A. Pre-doamna-á frumoasa.
V. o frumoasa Doamna!	V. o Doamna frumoasa!
Abl. Delá - frumoasa - á Doamna.	Abl. Delá - Doamna - á frumoasa.

*Pluraliter.**Pluraliter.*

N. Frumoase - le Doamne.	N. Doamne-le frumoase.
G. Á-frumoase-lor Doamne.	G. Á-doamne-lor frumoase.
D. Frumoase - lor Doamne.	D. Doamne - lor frumoase.
A. Pre - frumoase - le Doamne.	A. Pre-doamne-le frumoase.
V. o frumoase Doamne! <i>vel</i> o frumoase - lor Doamne-lor!	V. o Doamne frumoase! <i>vel</i> o Doamne - lor frumoase - lor!
Abl. Delá - frumoase - le Doamne.	Abl. Delá - doamne - le frumoase.

§. 4.

Substantiva si præcedant Pronomina demonstrativa, quæ simul declinanda sunt, ambo declinantur; sed Adjectivum, quod per Pronomen demonstratur, per Casus invariatum manet, præter Adjectiva fæminini generis, quæ in Genitivis; & Dativis singularibus mutant ultimas Nominativi singularis Vocales *a* in *e*, & *e* in *i*, ut:

Singu.

Singulariter.

N. Frate - le cel dulce.

Frater ille germanus

G. Á - fráte - lui cel - ui dulce.

D. Fráte - lui cel - ui dulce.

A. Pre - fráte - le cel dulce.

V. caret.

Abl. Delá - fráte - le cel dulce.

Singulariter.

N. Sora - á cea dulce.

Soror illa germana

G. Á - for - ei ce - ei dulci.

D. Sor - ei ce - ei dulci.

A. Pre - sora - á cea dulce.

V. caret.

Abl. Delá - sora - á cea dulce.

Pluraliter.

N. Fráti - i ce - i dulci.

G. Á - fráti - lor ce - lor dulci.

D. Fráti - lor ce - lor dulci.

A. Pre - fráti - i ce - i dulci.

V. carent.

Abl. Delá - fráti - i ce - i dulci.

Pluraliter.

N. Sorori - le cé - le dulci.

G. Á - sorori - lor ce - lor dulci.

D. Sorori - lor ce - lor dulci.

A. Pre - sorori - le cé - le dulci.

V. carent.

Abl. Delá - sorori - le cé - le dulci.

§. 5.

Quodsi Pronomen demonstrativum præcedat Substantivum, tunc Substantivum per Casus manet invariatum, præter Substantiva sæminini generis, quæ in Genitivis, & Dativis singularibus mutant (quemadmodum dictum jam est) *a* in *e*, & *e* in *i*, ut:

Singu.

Singulariter.

N. Cel cucérnic prunc.
Ille pius puer.
 G. Á - cel - uí cucérnic
 prunc.
 D. Cel - ui cucérnic
 prunc.
 A. Pre - cel cucernic
 prunc.
 V. caret.
 Abl. Delá - cel cucérnic
 prunc.

Pluraliter.

N. Ce-i cucernici prun-
 ci.
 G. Á - ce - lor cucernici
 prunci.
 D. Ce - lor cucérnici
 prunci.
 A. Pre - ce - i cucérnici
 prunci.
 V. carent.
 Abl. Delá - ce - i cucérnici
 prunci.

Singulariter.

N. Cea cucérnica prun-
 ca. *Illa pia puella.*
 G. Á - ce - ei cucérnice
 prunce.
 D. Ce - ei cucérnice
 prunce.
 A. Pre - cea cucernica
 prunca.
 V. caret.
 Abl. Delá - cea cucernica
 prunca.

Pluraliter.

N. Cé - le cucérnice
 prunce.
 G. Á - ce - lor cucérnice
 prunce.
 D. Ce - lor cucernice
 prunce.
 A. Pre - cé - le cucérnice
 prunce.
 V. carent.
 Abl. Delá - cé - le cucér-
 nice prunce.

§. 6.

Adjectivum *Tot, Toata*, omnis, diversum a reliquis Adjectivis inflectendi modum habet, eum in priori nostra Daco-Romana Grammatica tradere volens, summo erravi opere, quem errorem Cl. P. KLEIN non animadvertit; Cl. D. MOLNÁR autem ita reliquit. Nunc igitur errorem sic emendato:

Tot si præponatur Substantivo in Singulari manet indeclinabile; in Plurali vero, & in
 Fæ.

Fæminino Genere *Toata* declinatur more Adjectivorum absque Articulo definito declinabilem, ut:

Singulariter.

N. Tot Bou-l, *omnis*
Bos.

G. Á-tot Bou-lui.

D. Tot Bou-lui.

A. Pre-tot Bou-l.

V. caret.

Abl. Delá-tot Bou-l.

Singulariter.

N. Toata Vácá, *omnis*
Vacca.

G. Á-toatei Vácei.

D. Toatei Vácei.

A. Pre-toata Váca.

V. caret.

Abl. Delá-toata Vácá.

Pluraliter.

N. Toti Boi-i.

G. Á-tuturor Boi-lor.

D. Tuturor Boi-lor.

A. Pre-toti Boi-i.

V. carent.

Abl. Delá-toti Boi-i.

Pluraliter.

N. Toate Váci-le.

G. Á-tuturor Váci-lor.

D. Tuturor Váci-lor.

A. Pre-toate Váci-le.

V. carent.

Abl. Delá-toate Váci-le.

§. 7.

Adjectivum *Tot*, si postponatur, in Singulari manet invariabile, in Plurali vero, & *Toata* in ambobus Numeris declinatur more Adjectivorum, ut:

Singulariter.

N. Barbát-ul tot, *Vir*
omnis.

G. Á-barbát-ului tot.

D. Barbát-ului tot.

A. Pre-barbát-ul tot.

V. caret.

Abl. Delá-barbát-ul tot.

Singulariter.

N. Muiére-a toata, *Fæ-*
mina omnis.

G. Á-muierei toate.

D. Muierei toate.

A. Pre-muíére-a toata.

V. caret.

Ab. Delá-muíére-a toata

Plura

Pluraliter.

N. Barbáti-i toti.
 G. Á-barbáti-lor tuturor.
 D. Barbáti-lor tuturor.
 A. Pre-barbáti-i toti.
 V. *carent.*
 Abl. Delá - barbáti - i
 toti.

Pluraliter.

N. Muieri-le toate.
 G. Á-muieri-lor tuturor.
 D. Muieri-lor tuturor.
 A. Pre-muieri-le toate.
 V. *carent.*
 Abl. Delá - muieri - le
 toate.

C A P U T IV.

De Generibus Nominum.

§. 1.

Genera, uti jam dictum est, duo solummodo sunt in Lingua Daco-Romana, nempe Masculinum, & Fæmininum; Neutro prorsus destituimur, ob eamque rem ipsam, quando aliquid neutraliter efferendum habemus, utimur Fæminino, v. g. *Intru toate unaá e dease socothi*, inter omnia unum est considerandum. *Aceastá nu e cu pothintia*, hoc non est possibile. *Nu împrumatà réle pentru bune*, ne retribuas mala pro bonis.

§. 2.

De Generibus Nominum hæ tibi sunt Regulæ:

I. Nomina Substantiva desinentia in *a*, sunt generis fæminini, ut: *Fiia*, Filia. *Cocoana*, Domicella. *Caciula* Cucula.

Excipe Nomina propria Virorum, ut: *Luca*, Lucas. Officium item, vel sexum virilem significantia, ut: *Pápa*, Papa. *Táta*, Tata sive Pater.

II. Sub-

II. Substantiva in *e* desinentia, quæ sexum masculinum significant, aut a nominibus latinis masculini generis proveniunt, sunt generis masculini, ut: *Ariète*, aries. *Pa-riète*, paries. *Foale*, follis.

Excipe: *Säre*, sal. *Pásere*, passer. *Unghie*, unguis. *Pâne*, panis.

III. Substantiva desinentia in *e*, quæ significant sexum fæmininum, vel proveniunt a nominibus latinis fæminini, aut neutrius generis, sunt generis fæminini, ut: *Oae*, ovis. *Lége*, lex. *Mière*, mel. *Fiére*, fel.

Excipe: *Genunche*, genu.

IV. Adjectiva desinentia in *e* sunt generis tam masculini, quam fæminini, ut: *Máre*, magnus, magna. *Táre*, fortis.

V. Nomina desinentia in Consonantes sunt generis masculini, ut: *Ferr*, ferrum. *Ulm*, ulmus.

Excipe nomina propria Fæminarum, ut: *Elisávet*, Elisabetha.

VI. Nomina desinentia in *u* sunt generis masculini, v. g. *Reu*, reus, aut malus. *Rîu*, rivus.

CAPUT V.

De Formatione Nominativi Pluralis a Singulari.

§. 1.

Dictum fuit *Capite I. hujus Partis*, quod Nomina Daco - Romana per Casus invariata maneant, per Numeros autem mutantur; nunc qui debeat Nominativus Pluralis a Nominativo Singulari formari, edocebo.

§. 2.

De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.

Regula I. Adjectiva masculini generis desinentia in Consonantes formant Nominativum pluralem assumendo ad singularem *i*, ut: *Bun*, bonus; *buni*, boni. *Lárg*, largus; *lárgi*, largi. *Lát*, latus; *láti*, lati.

II. Desinentia in *u*, mutant ultimum *u* in *i*, v. g. *Reu*, reus, aut malus; *rei*, mali.

III. Adjectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. *Táre*, fortis; *tári*, fortes. *Dulæe*, dulcis; *dulci*, dulces.

IV. Adjectiva fæminini generis desinentia in *a* formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Groasa*, crassa; *groase*, crassæ. *Minunáta*, mirabilis; *minunáte*, mirabiles.

Excipe desinentia in *ga*, & *ea*; illa enim mutant *a* in *i*, & hæc *a* in *le*, v. g. *Lárga*, larga; *lárgi*, largæ. *Rea*, rea aut mala; *réle*, reæ sive malæ.

§. 3.

§. 3.

Hæc de Adjectivis dicta sunt; nam alia est ratio Substantivorum, quorum Pluralem partim ex Significatione, partim ex Terminatione, & partim ex usu addisces.

§. 4.

De Formatione Numeri Pluralis Substantivorum.

Regula I. Substantiva masculini generis significantia res animatas, arbores, officia, & dignitates virorum, formant Pluralem in *i*, v. g. *Domn*, Dominus; *Domni*, Domini. *Urs*, ursus; *ursi*, ursi. *Lup*, lupus; *lupi*, lupi. *Fâg*, fagus; *fâgi*, fagi. *Frâsin*, fraxinus; *frâsini*, fraxini. *Consiliâriu*, Consiliarius; *Consiliâri*, Consilarii. *Imperât*, Imperator; *Imperâti*, Imperatores, &c.

II. Substantiva masculini generis, significantia vestitum, aut ornatum virilem, formant Pluralem in *e*; v. g. *Capenég*, pallium; *capenége*, pallia. *Cumanâc*, pileus; *cumanâce*. *Toiâg*, baculus; *toiâge*. *Brân*, vel *brâu*, cingulus; *brâne*, &c.

III. Substantiva, quæ fructus significant, cujuscunque generis fuerint, formant Pluralem in *e*; v. g. *Grân*, vel *grâu*, triticum; *grâne*. *Cucuruz*, turcicum; *cucuruze*. *Mar*, malum, seu pomum; *mére*. *Péra*, pirum; *pére*. *Cirésa*, cerasum; *cirése* &c.

C

IV.

IV. Substantiva fæminini generis, desinentia in *a*, si significant rem animatam, ornatam muliebrem, aut instrumenta domestica, formant Pluralem mutando *a* in *e*, v. g. *Doamna*, Domina; *Doamne*. *Iápa*, equa; *iápe*. *Cisma*, cothurnus; *cisme*. *Ceaptia*, vitta; *ceaptie*. *Oalã*, olla; *oale*. *Oglinda*, speculum; *oglinde*. *Apa*, aqua; *ápe*.

Reliqua autem Substantiva in *a* desinentia, & vox *vaca*, vacca, formant Pluralem mutando *a* in *i*, v. g. *Váci*, vaccæ. *Limba*, lingua; *limbi*. *Camésa*, indusium; *cameși* &c.

V. Desinentia in *ea* formant Pluralem assumendo *le*, v. g. *Turturea*, turtur; *turtureale*. *Irundinea*, hirundo; *irundineale*.

VI. Substantiva desinentia in *b*, Pluralem formant assumendo *uri*, v. g. *Plumb*, plumbum; *plumburi*.

Excipe Substantiva pertinentia ad primam Regulam, v. g. *Porumb*, palumbus; *porumbi*, &c.

VII. Desinentia in *c* partim *uri*, & partim *i* assumunt in Plurali, v. g. *Lác*, lacus; *lácuri*. *Sác*, saccus; *sáci*, &c. quæ discas ex usu.

VIII. Desinentia in *d*, si a Latinis proveniant, assumunt *uri*, v. g. *Iád*, hiatus, sive infernus; *iáduri*. *Nod*, nodus; *noduri* &c.

Secus assumunt & *uri*, & *e*, v. g. *Blid*, patena; *bliduri*, vel *blide* &c.

IX. Sub-

IX. Substantiva desinentia in *e*, mutant *e* in *i*,
v. g. *Frunte*, frons; *frunti*. *Dinte*, dens;
dinti.

X. Desinentia in *g*, *l*, & *m* assumunt in Nomi-
nativo Plurali *uri*, v. g. *Jug*, jugum; *ju-
guri*. *Ol*, olla magna; *oluri*. *Fum*,
fumus; *fumuri*.

XI. Desinentia in *án*, vel *ean* assumunt *i*, v. g.
Bán, denarius; *báni*. *Sthán*, saxum;
stháni. *Seteán*, pagensis, *seteani*.

XII. Desinentia in *emn* assumunt *e*, v. g. *Lemn*,
lignum; *lémne*. *Semn*, signum; *sémne*.

XIII. Desinentia in *omn*, *in*, & *ên*, assumunt
uri, v. g. *Somn*, somnus; *somnuri*. *Vin*,
vinum; *vinuri*. *Fèn*, fœnum; *fènuri*.

Sed *Somn*, dum piscem significat,
habet Pluralem *Somni*; az-az: Hartsa.

XIV. Desinentia in *âmp*, *êmp*, & *ând*, assu-
munt *uri*, v. g. *Câmp*, campus; *câmpuri*.
Têmp, tempus; *têmpuri*. *Gând*, cogita-
tio; *gânduri*.

XV. Desinentia in *p* assumunt *i*, v. g. *Çáp*,
caper; *çápi*. *Náp*, napus; *nápi*. *Snop*,
manipulus; *snopi*.

Excipe: *Cáp*, caput; quia Pluralem
format *cápete*.

XVI. Desinentia in *ár*, *er*, & *or* assumunt *e*,
v. g. *Cár*, carrus; *cáre*. *Umer*, humerus;
umere. *Topor*, parva securis; *topoare*.

XVII. Desinentia in *ur* assumunt *i*, v. g. *Fágur*, favus; *fáguri*. *Strugur*, botrus; *struguri*. Ast quæ desinunt in *ir* assumunt *e*, v. g. *Fir*, filum; *fire*.

XVIII. Desinentia in *s* assumunt *e*, v. g. *Os*, os, *olsis*; *oase*. *Vás*, vas, *vafis*; *váse*. Sed desinentia in *sh* assumunt *i*, ut: *Cásh*, caseus; *cási*. *Armásh*, miles; *Armási*.

XIX. Desinentia in *t* assumunt partim *e*, ut: *Sát*, pagus; *sáte*, partim *uri*, ut: *Pát*, lectus; *páturi*. *Véndát*, venatus; *véndaturi*.

XX. Desinentia in *riu* amittunt *u*, ut: *Facatoriu*, factor; *facatori*. *Ascultatoriu*, auscultator; *áscultatori*.

XXI. Desinentia in *v* assumunt *uri*, ut: *Vêru*, vertex; *vêrvuri*.

XXII. Desinentia in *u* assumunt *ri*, ut: *Rîu*, rivus; *rîuri*.

Excipe *Parau*, rivulus, qui nonnunquam exsiccat, quia format *Paráe*.

Reliqua, quæ de formatione Nominativi Pluralis a Singulâri isthic determinata non sunt, disces usu Magistro.

CAPUT VI.

De formatione Nominum faemininorum a masculinis.

§. 1.

Nomina faeminina a masculinis formandi
Regulas sequentes observato:

- I. Adjectiva, quæ in genere masculino in Consonantes desinunt, in faeminino assumunt *a*, v. g. *Lung*, longus; *lunga*, longa. *Prins*, prensus; *prinsa*, prensa. *Legát*, ligatus; *legáta*, ligata &c.
- II. Epicena nomina Hominum desinentia in Consonantes fiunt faeminini generis assumendo pariter *a*, v. g. *Domn*, dominus; *doamna*, domina. *Nepot*, nepos; *nepoata*, neptis. *Socr*, socer; *soacra*, socrus. *Român*, Valachus; *Româna*, Valacha. *Cumnát*, cognatus; *cumnáta*, cognata &c.

Excipe *Táta*, Pater. *Máma*, Mater. *Fráte*, Frater. *Sora*, Soror. *Unchiu*, Patruelis. *Matusa*, Amita; quia non desinunt in Consonantes.

- III. Nomina Gentilia formant faemininum assumendo *oae*, vel *oai*, v. g. *Ungur*, Hungarus; *Unguroae*, vel *Unguroai*, Hungara. *Nemç*, Germanus; *Nemçoae*, vel *Nemçoai*, Germana. *Turc*, Turca; *Turcoae*, vel *Turcoai*. *Tatár*, Tataroae, vel *Tataroai*. *Sirb*, Sirboae, vel *Sirboai*, &c.

Ve-

Verum *Rus*, *Talián*, *Moldovean* formant Fæmininum assumendo *ca*, v. g. *Rusca*, *Tallánca*, *Moldoveanca*, & *Românca* etiam dicitur.

IV. Appellativa supremarum Dignitatum tam secularium, quam ecclesiasticarum, fiunt fæminini generis assumendo Syllabas *easa*, v. g. *Imperát*, Imperator, *Imperateasa*. *Crái*, Rex, *Craieasa*. *Prinç*, Princeps, *Prinçeasa*. *Palathin*, Palatinus, *Palathineasa*. *Vladic*, Archiepiscopus, *Vladiceasa*, *Preot*, Sacerdos, *Preoteasa*.

V. Appellativa, quæ minores Dignitates, aut plane servilia munia denotant, fiunt fæminini generis, quæ exeunt in *iu* mutando ultimum *u* in *tia*, ut: *Negutiatoriu*, negotiator, *Negutiatoritia*. *Purcáriu*, porcarius, *purcaritia*. *Pecuráriu*, pecuarius, *pecuraritia*. *Vacáriu*, vaccarius, *vacaritia*. Quæ vero desinunt in Consonantes, assumendo Syllabas *itia*, ut: *Capitán*, *Capitanitia*. *Shpán*, *Shpanitia* &c.

VI. Nominibus animalium irrationabilium, ut fæminina fiant, additur *oæ*. v. g. *Lup*, lupus, *lupoæ*. *Urs*, ursus, *ursoæ*. *Iepure*, lepus, *iepureoæ*. *Leu*, leo, *leoæ* &c.

Excipe *Asin*, asinus, *ásina*. *Câne*, canis, *catiea*. *Mâtoc*, cattus, *mâtia*. — Fæminina item, quæ in lingua latina a masculinis non formantur, v. g. *Porc*, porcus; *seroafa*, scrofa. *Cál*, caballus; *iápa*, equa. *Taur*, taurus; *váca*, vacca. *Berbéce*, vervex; *oæ*, ovis. *Côcosh*, gallus; *gaina*, gallina. *Curcán*, gallus indianus; *curca* &c.

Po,

Porumb, palumbus, tamen format *Porumbitia*. *Gânsac*, anser, *gânsca*. *Ratioiu*, anas, *rátia*. *Pasaroiu*, passer, *pásare*. Sed *peun*, pavo, *peunitia*.

Reliqua disce usu, qui optimus Magister est.

C A P U T VII.

De augmentanda, et diminuenda significatione Nominum.

§. 1.

Nominum Adjectivorum, quia comparantur, significatio in Lingua Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Substantivorum significatio valde, quando eis in fine additur *oiu*. v. g. *Cál*, equus; *caloiu*, valde magnus equus. *Oin*, homo; *omoiu*, extraordinariæ staturæ homo. *Muieroiu*, *Fataroiu*, Mulier, Filia innupta extraordinariæ magnitudinis &c.

§. 2.

Minuitur autem significatio Nominum tam Adjectivorum, quam Substantivorum ita:

A. Nominibus Adjectivis generis

1) masculini, quæ desinunt

a. in Consonantem, addendo *utiu*, vel *isor*, v. g. *Bun*, bonus; *bunutiu* vel *bunisor*, bonellus &c.

b. in

b. in Vocalem *e*, addendo loco *e utiu* vel *isor*, v. g. *dulce*, *dulcis*; *dulcutiu* vel *dulcisor*, *dulcellus* &c.

2) fæminini five in *a*, five in *e* Vocales desinant, addendo loco harum *utia*, vel *soara*, v. g. *burutia*, *dulcutia*, *bunisoara*, *dulcisoara*.

B. Prorsus eadem sunt Regulæ etiam pro Substantivis, v. g.

1) Pro masculinis

a. in Consonantem desinentibus, ut: *domn*, *dominus*; *domnutiu*, vel *domnisor*, *domicellus*.

b. in Vocales desinentibus, ut: *câne*, *canis*; *cânutiu*, vel *cânisor*, *caniculus*.

2) Pro fæmininis, ut: *doamna*, *domina*; *domnutia*, vel *domnisoara*, *domicella*. *Fâce*, *facies*; *façutia*, vel *façisoara*, *faciuncula*.

Excipe Substantiva fæminea, quæ desinunt in *ne*, vel *le*, item masculina, quæ desinunt in *de*, quia loco ultimi *e* assumunt *iutiu*, vel *iutia* loco *utiu*, vel *utia*, v. g. *Både*, *Domine* *Frater* major nate! *Badiutiu*, vel *Badisor*. *Léle*! *Domina* *Soror* major natu! *Leliutia*, vel *Lelisoara*. *Pâne*, *panis*; *pâniutia*, vel *pânisoara*, &c.

C A-

C A P U T VIII.

De Comparationibus.

§. 1.

Nihil est facilius in Lingua Daco-Romana, quam formare Comparativum, & Superlativum a Positivo Gradu.

Comparativus enim formatur præponendo ei *mái*, magis, v. g. *Bun*, bonus; *mái bun*, melior, &c.

Et Superlativus præponendo *prea*, vel *foarte*, valde, v. g. *Prea bun*, vel *foarte bun*, optimus, &c.

C A P U T IX.

De Pronominibus.

§. 1.

Pronomina in Lingua Daco-Romana sunt personalia, possessiva, demonstrativa, interrogativa, relativa, & impropria.

§. 2.

DECLINATIO PRONOMINUM PERSONALIUM.

Singulariter.

I. Persona.

N. Io, *Ego*.
G. Á-meu, *mei*.
D. Mie, *mihi*.
A. Pre-mine, *me*.
Abl. Delá-mine, *a me*.

II. Persona.

Tu, *Tu*.
Á-tau, *tui*.
Tie, *tibi*.
Pre-thine, *te*.
Delá-thine, *a te*.

Plu.

P l u r a l i t e r .

N. Noi, <i>nos.</i>	Voi, <i>vos.</i>
G. Á-nostr, <i>nostrum.</i>	Á-vostr, <i>vestrum.</i>
D. Noao, <i>nobis.</i>	Voao, <i>vobis.</i>
A. Pre-noi, <i>nos.</i>	Pre-voi, <i>vos.</i>
Abl. Delá-noi, <i>a nobis.</i>	Delá-voi, <i>a vobis.</i>

S i n g u l a r i t e r .**III. Persona.****Mascul.****Faemin.**

N. Íel, <i>ille.</i>	Iea, <i>illa.</i>
G. Á-lui, <i>illius.</i>	Á-iei, <i>illius.</i>
D. Lui, <i>illi.</i>	Iei, <i>illi.</i>
A. Pre-iel, <i>illum.</i>	Pre-iea, <i>illam.</i>
Ab. Delá-iel, <i>ab illo.</i>	Delá-iea, <i>ab illa.</i>

P l u r a l i t e r .

N. Iei, <i>illi.</i>	Ieale, <i>illae.</i>
G. Á-lor, <i>illorum.</i>	Á-lor, <i>illarum.</i>
D. Lor, <i>illis.</i>	Lor, <i>illis.</i>
A. Pre-iei, <i>illos.</i>	Pre-iéle, <i>illas.</i>
Ab. Delá-iei, <i>ab illis.</i>	Delá-iéle, <i>ab illis.</i>

Exemplo aliorum Grammaticorum subnecto
Pronominibus personalibus Reciprocum, de
quo nota

- I. Quod sicut in Lingua Latina Pluralem habeat
similem Numero Singulari.
- II. Ubicunque, & quodocunque in Lingua
Latina Reciproco utimur, etiam in Daco-
Romana eodem utamur, oportet.

D E

**DECLINATIO PRONOMINIS
RECIPROCI.**

Singulariter, et Pluraliter.

N. caret. G. Á-sau, *sui*. D. Sie, *sibi*. A.
Pre-sine, *se*. Abl. Delá-sine, *a se*.

§. 3.

De Pronominibus Possessivis.

Pronomina Possessiva sunt ista: *Ameu*,
meus; *ámea*, mea. *átau*, tuus; *átaá*, tua.
ásau, suus; *ásadá*, sua. *ánostr*, noster; *ánoa-
stra*, nostra. *ávostr*, vester; *ávoastra*, vestra.
De quibus hæc sunt notanda:

- I. In Nominativo, Accusativo, & Ablativo
possunt præponi, aut postponi Nominibus;
in aliis Casibus raro sunt præponenda
- II. Quando postponuntur Nominibus, amittunt
litteram initialem *á*, atque exigunt, ut
Nomen, ad quod referuntur, habeat Arti-
culum definitum; v. g. loco *Ameu câne*,
dico: *Câne-le meu*, canis meus &c.
- III. Quando præponuntur, post *A*, quod est
initiale, regulariter acceptant Articulum
Nominis, ad quod referuntur; v. g. *Almeu*
Parinte, meus Genitor; *áimei Parinti*,
mei Genitores. *Atadá Sora*, tua Soror. *Ale-
tále Sorori*, tuæ Sorores &c.
- IV. Quando postponuntur Substantivis, Mascu-
lina quidem per solos Numeros declinantur,
Fæmi-

Fæminina autem in Genitivo, & Dativo singulari acceptant Nominativum pluralem, v. g. *Sorá táá*, *A-Sororei tále*, *Sororei tále*.

V. *Pre* Accusativi, & *Delá* Ablativi eis præmittitur, quando præponuntur Nominibus.

VI. Pluralem habent *Atai*, tui; *Atále*, tuæ. *Amei*, mei; *Améle*, meæ. *Asai*, sui; *Asále*, suæ. *Anostri*, nostri; *Anoastre*, nostræ. *Avostri*, vestri; *Avoastre*, vestræ.

§. 4.

De Pronominibus Demonstrativis.

Pronomina Demonstrativa sunt sequentia: *Acest*, *aceasta*, iste, ista. *Acel*, *acea*, vel *cel*, *cea*, ille, illa. *Acestásh*, *aceaiásh*, idem, eadem. *Ieu îns*, ego ipse; *Tu însuti*, tu ipse; *Iel însush*, ille ipse. Declinantur autem ita:

Singulariter.

<i>Masc.</i>	<i>Fæm.</i>
N. <i>Ácest</i> , <i>iste</i> .	<i>Áceasta</i> , <i>ista</i> .
G. <i>Á ácestui</i> , <i>istius</i> .	<i>Á-áceastei</i> , <i>istius</i> .
D. <i>Ácestui</i> .	<i>Áceastei</i> .
Ac. <i>Pre-ácest</i> .	<i>Pre-áceasta</i> .
Ab. <i>Delá-ácest</i> .	<i>Delá-áceasta</i> .

Pluraliter.

N. <i>Ácesti</i> , <i>isti</i> .	<i>Áceaste</i> , <i>istae</i> .
G. <i>Á-ácestor</i> .	<i>Á-ácestor</i> .
D. <i>Ácestor</i> .	<i>Ácestor</i> .
Ac. <i>Pre-ácesti</i> .	<i>Pre-áceaste</i> .
Ab. <i>Delá-ácesti</i> .	<i>Delá-áceaste</i> .

Sic

Sic declinantur etiam *Acel*, vel *Cel*, & *Acestásh*, dummodo *ASh* maneat immutatum in omni Casu.

In *Ieu îns* &c. tantum Pronomina personalia declinantur.

Quomodo cum Nominibus declinantur, invenies *Capite III. hujus Partis*, ubi de Adjectivis egimus.

§. 5.

De Pronominibus Interrogativis.

Pronomina Interrogativa alia sunt simplicia, alia composita. Declinatio simplicis.

<i>Singulariter:</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Quáre, quárea, <i>quis</i> vel <i>quae</i> ?	N. Quárii, <i>qui</i> , vel Quáre, <i>quae</i> ?
G. Á-quarui, vel Á-cui.	G. Á-quaror.
D. Quarui, vel Cui.	D. Quaror.
Ac. Pre-quáre, vel quarea.	Ac. Pre-quárii, vel Pre-quáre.
Ab. Delá-quáre, vel quarea.	Ab. Delá-quarii, vel Delá-quáre.

Exemplum aliud.

<i>Singulariter.</i>	<i>Pluraliter.</i>
N. Cine, <i>quis</i> , vel <i>quae</i> ?	N. Cine, <i>qui</i> , vel <i>quae</i> ?
G. Á-cui.	G. Á-quaror.
D. Cui.	D. Quaror.
Ac. Pre-cine.	Ac. Pre-cine.
Ab. Delá-cine.	Ab. Delá-cine.

Sic

Sic declinantur etiam: Oarecine, *aliquis*. Fiestecine, *quilibet*. Oricine, *quicumque*. Totcine, *quivis*. Oarequáre, *quidam*. Fiestequáre, *quilibet*. Oriquáre, *quicumque*. Totquáre, *quivis*. Hæc omnia, sicuti diximus, declinantur juxta præcedentia exempla: illa, quæ componuntur ex *Cine*, juxta *Cine*, & alia juxta *Quáre*.

§. 6.

De Relativis.

Pronomina Relativa duo sunt: *Quáre*, qui, & *quárea*, quæ, & *Ce*, idem significans. Quomodo declinatur *Quáre*, expositum est §pho præcedenti.

Ce manet indeclinabile, & tantum Demonstrativum *Cel*, quod semper est præponendum Relativo *Ce*, declinatur. v. g. *Cel ce áu facut ceriul*, qui fecit Cælum. *Ácelui ce áu facut ceriul*, Factoris Cæli, vel potius Ejus, qui fecit Cælum.

§. 7.

De Pronominibus impropriis.

Pronomina impropria sunt: *Alt*, *álta*, alter, altera. *Un*, *O*, quidam, quædam. *Tot*, *toata*, omnis. *Nime*, vel *numène*, nemo. *Quât*, quot.

Modum, secundum quem declinatur *Un*, habes *Cap. I. hujus Partis*. De *Tot* egimus *Capite III*. Hic notandum, quod quando solitarie ponitur *Tot*, in Dativo singulari exigit Præ-

poli-

positionem *Lá* ante se. v. g. *Lá tot*, omni. Quod fit etiam, quando ponitur ante Nomen, quod in tali casu non declinatur. v. g. loco *Tot homului*, dico *Lá tot homul*, omni homini.

Reliqua Pronomina impropria sic declinantur:

Singulariter.

Mascul.

Faemin.

N. Ált, <i>alter.</i>	Álta, <i>altera.</i>
G. Á-áltui, <i>alterius.</i>	Á-áltei.
D. Áltui.	Áltei.
Ac. Pre-ált.	Pre-álta.
Ab. Delá-ált.	Delá-álta.

Pluraliter.

N. Álti.	Álte.
G. Á-áltor.	Á-áltor.
D. Áltor.	Áltor.
Ac. Pre-álti.	Pre-álte.
Ab. Delá-álti.	Delá-álte.

Singulariter. N. Nime, *vel* Nimene. G. Á-nimerui, *vel* Á-nimenui. D. Nimerui, *vel* Nimenui. Ac. Pre-nime, *vel* Pre-nimene. Abl. Delá-nime, *vel* Delá-nimene. *Plurali caret.*

Quât in Singulari est indeclinabile, in Plurali sic declinatur:

N. Quâti, *vel* Quâte, *quot.* G. Á-quâtor. D. Quâtor. Ac. Pre-quâti, *vel* Pre-quâte. Abl. Delá-quâti, *vel* Delá-quâte.

C A P U T X.

De Numeris.

§. 1.

Numeri cardinales, seu numerales sunt:

1. Un, Una.	41. Pátru zeci si un &c.
2. Doi, doao.	50. Cinci zeci.
3. Trei.	60. Siése zeci.
4. Pátru.	70. Siépte zeci.
5. Cinci.	80. Opt zeci.
6. Siése.	90. Noao zeci.
7. Siépte.	100. O suta.
8. Opt.	200. Doao sute.
9. Noao.	300. Trei sute.
10. Zéce.	1000. O mie.
11. Un spre zéce.	2000. Doao míi.
12. Doi spre zéce.	3000. Trei míi.
13. Trei spre zéce. &c.	100000. O suta de míi.
20. Doao zeci.	200000. Doao sute de
21. Doao zeci si un &c.	míi.
30. Trei zeci.	1000000. Un million.
31. Trei zeci si un &c.	2000000. Doao millioa-
40. Pátru zeci.	ne, &c.

Ex his solus numerus *Un*, & *Una* declinatur sicut Articulus indefinitus, quem vide, reliqua manent indeclinabilia; tamen, quando exprimunt Dativum, recipiunt Præpositionem *lá*, ad. v. g. *Lá doi ám dát pâne*, duobus dedi panem, &c.

§. 2.

Numeri ordinales masculini formantur addendo cardinalibus *lea*, & præponendo *al*. v. g. *Aldoilea*, secundus; *áltreilea*, tertius, &c. Numerus tamen cardinalis *un* format ordinalem, *ântâiu*, *ântâiá*, primus, prima.

§. 3.

§. 3.

At Numeri ordinales fæminini generis formantur præponendo cardinalibus unum *á*, & postponendo alterum. v. g. *Acincid*, quinta; *ázécea*, decima, &c. *Doi* tamen amant *ádoaod*, secunda; *trei*, *átrea*, tertia; *pátru*, *ápátrá*, quarta.

Alias Species Numerorum ex usu facilius addisces.

C A P U T XI.

De Verbis Auxiliaribus.

§. 1.

Verba Auxiliaria duo sunt in Lingua Daco-Romana: *Sînt*, sum, & *Am*, habeo. Primum conjugatur hoc modo:

Modus Indicativus.

*Tempus Praesens.**Singulariter.**Pluraliter.*Io sînt, *Ego sum.*Noi sîntem, *nos sumus*Tu iesti, *tu es.*

Voi sînteti.

Iel e, *vel ieste, ille est.*

Iei sînt.

*Praeteritum Imperfectum.*Io erám, *ego eram.*Noi erám, *nos eramus*

Tu erái.

Voi eráti.

Iel erá.

Iei erá.

*Praeteritum Perfectum.*Io ám fost, *ego fui.*Noi ám fost, *nos fuimus*

Tu ái fost.

Voi áti fost.

Iel áu fost.

Iei áu fost.

D

Prae-

Praeteritum Absolutum.

Io fui, <i>vel</i> fusseiu, <i>ego</i>	Noi furam, <i>vel</i> fussem.
	<i>fui.</i>
Tu fusi, <i>vel</i> fussefi.	Voi furati, <i>vel</i> fusseti.
Iel fù, <i>vel</i> fusse.	Iei fura, <i>vel</i> fusse.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io fussionssem, <i>ego</i> fueram.	Noi fussionssem, <i>nos</i> fueramus.
Tu fussefi.	Voi fussionsseti.
Iel fussionsse.	Iei fussionsse.

Futurum.

Io oi fi, <i>vel</i> <i>ego</i> ero.	Io voi fi, <i>ego</i> ero.	Noi om fi, <i>vel</i> <i>vom</i> fi.	Noi vom fi.
Tu ei fi, <i>vel</i> Tu vei fi.	Tu vei fi.	Voi eti fi, <i>vel</i> Voi veti fi.	Voi veti fi.
Iel á fi, <i>vel</i> Iel vá fi.	Iel vá fi.	Iei or fi, <i>vel</i> Iei vor fi.	Iei vor fi.

Modus Imperativus.**Tempus Praesens.**

Fii tu, <i>sis</i> tu.	Fiti voi, <i>sitis</i> vos.
Fie iel, <i>sit</i> ille.	Fie iei, <i>sint</i> illi.

Futurum.

Se fiu io, <i>sim</i> ego.	Se fim noi, <i>simus</i> nos.
Se fii tu.	Se fiti voi.
Se fie iel.	Se fie iei.

Modus Coniunctivus.**Tempus Praesens.**

Se fiu io, <i>ut</i> <i>sim</i> ego.	Se fim noi, <i>ut</i> <i>simus</i> nos.
Se fii tu.	Se fiti voi.
Se fie iel.	Se fie iei.

Prae-

Praeteritum Imperfectum.

Io áfi fi, <i>ego essem.</i>	Noi ám fi, <i>nos essemus</i>
Tu ái fi.	Voi áti fi.
Iel ár fi.	Iei ár fi.

Praeteritum Perfectum.

Se fiu fost, <i>ut fuerim.</i>	Se fim fost, <i>ut fuerimus</i>
Se fi fost.	Se fiti fost.
Se fie fost.	Se fie fost.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io áfi fi fost, <i>ego fuisset.</i>	Noi ám fi fost, <i>nos fuisset.</i>
Tu ái fi fost.	Voi áti fi fost.
Iel ár fi fost.	Iei ár fi fost.

Futurum est simile Futuro Imperativi.**Modus Infinitivus.*****Tempus Praesens.*****Á fi, vel Á fire, esse.*****Praeteritum.*****Á fi fost, fuisse.*****Gerundium in dum, et in di.*****De á fire.*****Participium Praesens, et Gerundium in do.*****Fiind.*****Futurum.*****Fiitoriu, *futurus.*****Fiitoare, *futura.***

§. 2.

Verbum *Am*, habeo, Indicativi Præsens habet: *Io ám*, ego habeo. *Tu ái*, tu habes. *Iel áre*, ille habet. *Noi ávem*, nos habemus. *Voi áveti*, vos habetis. *Iei áu*, illi habent. Præteritum absolutum: *Io ávui*, ego habui. *Tu ávusi*, tu habuisti. *Iel ávù*, ille habuit. *Noi ávuram*, nos habuimus. *Voi ávurati*, vos habuistis. *Iei ávura*, illi habuerunt. Imperativi Præsens: *Aibi tu*, habe tu. *Aiba iel*, habeat ille. Infinitivi Præsens: *A ávére*, habere, Supinum: *Avut*, habitus. De cætero conjugatur sicut *Tác*, taceo, de quo agemus in secunda Conjugatione.

CAPUT XII.

De Conjugationibus Verborum Regularium.

§. 1.

Conjugationes Verborum Regularium in Lingua Daco-Romana sunt quatuor, sicut etiam in Latina.

§. 2.

Primæ Conjugationis Infinitivus exit in *dre* longum; *Secundæ* in *ére* longum; *Tertiæ* in *ere* breve; *Quartæ* in *ire* longum.

§. 3.

Sed hic sequentia quoad Conjugationes omni cum attentione observa:

I. Regulas corruptionis ex latina in valachicam Linguam accurate observato.

II.

- II. Diphthongos pronuncia, ut dictum est *Parte I. Cap. II.*
- III. Primam Personam Singularis Numeri forma a vocibus latinis juxta datas Corruptionis Regulas.
- IV. Secundam, & tertiam Personam in utroque Numero, nec non primam Personam pluralem, forma a prima Persona singulari juxta appositum cujusvis Conjugationis Paradigma.
- V. E Præteritis Imperfectis *b* in omnibus quatuor Conjugationibus exmitte.
- VI. E primæ, & quartæ Conjugationis Præterito absoluto pariter exmitte penultimum *v*, in aliis duabus reserva, & lege juxta Diphthongos.

I. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Præsens.

Singulariter.

Pluraliter.

Io láud, *ego laudo.*

Noi laud-am, *nos laudamus.*

Tu láuz-i.

Voi laud-áti.

Iel láud-a.

Iei láud-a.

Præteritum Imperfectum.

Io laud-áám, *ego laudabam.*

Noi laud-áám, *nos laudabamus.*

Tu laud-áái.

Voi laudááti.

Iel laud-áá.

Iei laud-áá.

Præ-

Praeteritum Perfectum.

Io ám laudát, <i>ego lau-</i> <i>davi.</i>	Noi ám laudát, <i>nos</i> <i>laudavimus.</i>
Tu ái laudát.	Voi áti laudát.
Iel áu laudát.	Iei áu laudát.

Praeteritum Absolutum.

Io laud-ái, <i>ego lau-</i> <i>davi.</i>	Noi laud-áram, <i>nos</i> <i>laudavimus.</i>
Tu laud-ááfi.	Voi laud-árati.
Iel laud-à.	Iei laud-ára.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io ám fost laudát, <i>ego</i> <i>laudaveram.</i>	Noi ám fost laudát, <i>nos</i> <i>laudaveramus.</i>
Tu ái fost laudát.	Voi áti fost laudát.
Iel áu fost laudát.	Iei áu fost laudát.

Plusquamperfectum Absolutum.

Io laud-ássem, <i>lauda-</i> <i>veram.</i>	Noi laud-ássem, <i>lau-</i> <i>daveramus.</i>
Tu laud-ássefi.	Voi laud-ásseti.
Iel laud-ásse.	Iei laud-ásse.

Futurum.

Io oiu laudá, <i>ego lau-</i> <i>dabo.</i>	Noi om laudá, <i>nos lau-</i> <i>dabimus.</i>
Tu -ei laudá.	Voi eti laudá.
Iel á laudá.	Iei or laudá.

Nota. Potest in quacunque Coniugatione ante Auxiliare Futuri poni *v.* e. g. loco *oiu*, *voiu*; loco *ei*, *vei*, &c.

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Láud-a tu, *lauda tu.*   Laud-áti voi, *laudate vos.*
 Laud-e iel, *laudet ille.*   Laud-e iei, *laudent illi.*

Futurum.

Se láud io, *laudem ego.*   Se laud-am noi, *laudemus nos.*
 Se láuz-i tu.   Se laud-áti voi.
 Se láud-e iel.   Se láud-e iei.

Modus Conjunctivus.

Tempus praesens est simile Futuro Imperativi.

Praeteritum Imperfectum.

Io áfi laudá, *lauda-rem.*   Noi ám laudá, *lauda-remus.*
 Tu ái laudá.   Voi áti laudá.
 Iel ár laudá.   Iei ár laudá.

Praeteritum Perfectum.

Se fiu laudát, *ut laudaverim.*   Se fim laudát, *ut laudaverimus.*
 Se fii laudát.   Se fiti laudát.
 Se fie laudát.   Se fie laudát.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io áfi } *laudasssem.*   Noi ám } *laudasssemus*
 Tu ái } *fi laudát, vel fi*   Voi áti } *fi laudát, v. fi*
 Iel ár } *fost laudát.*   Iei ár } *fest laudát.*

Futuro Conjunctivus caret.

M.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á laudáre, *laudare.*

Nota. Vulgus in colloquiis solet omittere ultimam syllabam *re* Infinitivi Praesentis, atque loco: *Á laudáre, á tacére, á dormire &c. Á laudá, á tacé, &c.*

Praeteritum.

Á fí laudát, *vel* Á fí fost laudát, *laudasse.*

Futurum.

Á fí laudatoriu, *laudaturus.*

Supinum.

Laudát, *laudatus.*

Gerundium in di et dum.

De laudáre. De laudát, *ad laudandum, vel laudandi.*

Gerundium in do.

Laud-ând, *laudando.*

Participii Praesens.

Laud-ând, *vel* Laudatoriu, *laudans.*

Futurum.

Á fí laudatoriu, *laudaturus.*

Sic conjugantur *cânt, canto; mânanc, vel mânânc, manduco; âmbi, ambulo; állerg, curro; cuget, cogito; quâut, quæro; cerc, quæro; culc, colloco, vel decumbo; lunec, lubrico; ár, aro; iert, parco; sâp, fodio; crep, crepo; cálc, calco; judec, judico; joc, jocos, vel ludo, &c.*

II.

II. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io tác, <i>ego taceo.</i>	Noi tac-em, <i>tacemus.</i>
Tu tác-i.	Voi tac-eti.
Iel tác-e.	Iei tác.

Praeteritum Imperfectum.

Io tac-eám, <i>tacebam.</i>	Noi tac-eám.
Tu tac-eái.	Voi tac-eáti.
Iel tac-eá.	Iei tac-eá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám tác-ut, <i>tacui.</i>	Noi ám } tac-ut.
Tu ái tác-ut.	Voi áti }
Iel áu tác-ut.	Iei áu }

Praeteritum Absolutum.

Io tác-ui, <i>tacui.</i>	Noi tác-um, <i>vel tac-uram.</i>
Tu tác-usi.	Voi tác-uti, <i>vel tac-urati.</i>
Iel tác-ù.	Iei tác-ura.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Io ám } <i>tacueram.</i>	Noi ám }
Tu ái } fost tacut.	Voi áti } fost tacut.
Iel áu }	Iei au }

Plusquamperfectum Absolutum.

Io tacussem, <i>tacueram</i>	Noi tac-ussem.
Tu tac-ussefi.	Voi tac-usseti.
Iel tac-usse.	Iei tac-usse.

Fu.

Futurum.

Io oi, <i>vel</i> voiu	} tacebo.	Noi om, <i>vel</i> vom	} tac-é.	
Tu ei, <i>vel</i> vei		tac-é.		Voi eti, <i>vel</i> veti
Iel á, <i>vel</i> vá				Iei or, <i>vel</i> vor

Modus Imperativus.**Tempus Praesens.**

Tác-i tu, <i>tace tu.</i>	Tac-eti voi, <i>tacete vos.</i>
Tác-a iel, <i>taceat ille.</i>	Tác-a iei, <i>taceant illi.</i>

Futurum.

Se tác io, <i>taceam ego.</i>	Se tac-em noi.
Se tác-i tu.	Se tac-eti voi.
Se tác-a iel.	Se tác-a iei.

Modus Conjunctivus.**Tempus Praesens** est simile Futuro Imperativi.**Praeteritum Imperfectum.**

Io áfi	} tacerem.	Noi ám	} tacé.	
Tu ái		tacé.		Voi áti
Iel ár				Iei ár

Praeteritum Perfectum.

Se fiu tacut, <i>ut tacue-</i>	Se fim tacut, <i>ut tacue-</i>	
	<i>rim.</i>	<i>rimus.</i>
Se fii tacut.	Se fiti tacut.	
Se fie tacut.	Se fie tacut.	

Plusquamperfectum.

Io áfi	} tacuisssem.	Noi ám	} si tacut, <i>vel</i> si	
Tu ái		fi tacut, <i>vel</i> fi		Voi áti
Iel ár		fost tacut.		Iei ár

Futuro Conjunctivus caret.

M o.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á tacére, *tacere.*

Praeteritum.

Á fî tacut, *vel* Á fî fost tacut, *tacuisse.*

Futurum.

Á fî tacatoriu, *taciturus.*

Supinum.

Tacut, *tacitus* (ut ita dicam.)

Gerundium in di, et dum.

De tacére, *vel* De tacut, *tacendi*, *vel ad ta-*
cendum.

Gerundium in do.

Tacênd, *vel* tacând, *tacendo.*

Participii Praesens.

Tacênd, *vel* Tacând, *vel* Tacatoriu, *tacens.*

Futurum.

Á fî tacatoriu, *taciturus.*

Sic conjugantur: Ved, *video.* Shied, *sedeo.*
Cád, *cado.* Rîd, *rideo.* Mângaiu, *consolor.*
Táiu, *scindo* &c.

Nota. Verba, quæ desinunt in *iu*, for-
mant Imperativum assumendo *e*, & Supinum
assumendo *at.* v. g. Mângaiu, *consolare*; mân-
gaiát, *consolatum* &c.

Ást Remân, *vel* Remâiu, *remaneo*, Impera-
tivum format Remâi tu; Supinum Remás.

III.

III. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io bát, <i>ego tundo.</i>	Noi bát-em.
Tu bát-i.	Voi bát-eti.
Iel bát-e.	Iei bát.

Imperfectum.

Io bat-eám, <i>tundebam.</i>	Noi bat-eám.
Tu bát-eái.	Voi bat-eáti.
Iel bát-eá.	Iei bat-eá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám } <i>tutudi.</i>	Noi ám }
Tu ái } batut.	Voi áti } batut.
Iel áu }	Iei au }

Praet. Perf. Absolutum.

Io bat-ui, <i>tutudi.</i>	Noi bat-um, <i>vel bat-uram.</i>
Tu bat-usi.	Voi bat-uti, <i>vel bat-urati.</i>
Iel bat-ù.	Iei bat-ura.

Plusquamperfectum.

Io ám } <i>tutuderam.</i>	Noi ám }
Tu ái } fost batut.	Voi áti } fost batut.
Iel áu }	Iei áu }

Plusquamperfectum Absolutum.

Io bat-ussem, <i>tutuderam.</i>	Noi bat-ussem, <i>tutuderamus.</i>
Tu bat-ussefi.	Voi bat-usseti.
Iel bat-usse.	Iei bat-usse.

Fu-

Futurum.

Io oi, <i>vel</i> voiu	} <i>tundam</i>	Noi om, <i>vel</i> vom	} <i>báte.</i>
Tu ei, <i>vel</i> vei		Voi eti, <i>vel</i> veti	
Iel á, <i>vel</i> vá		Iei or, <i>vel</i> vor	

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Báte tu, <i>tunde tu.</i>	Báteti voi, <i>tundite vos.</i>
Báta iél, <i>tundat ille.</i>	Báta iei, <i>tundant illi.</i>

Futurum.

Se bát io, <i>tundam ego</i>	Se bát-em noi.
Se bát-i tu.	Se bát-eti voi.
Se bát-a iel.	Se bát-a iei.

Modus Coniunctivus.

Tempus praesens est simile Futuro Imperativi.

Imperfectum.

Io áfi	} <i>tunderem.</i>	Noi ám	} <i>báte.</i>
Tu ái		Voi áti	
Iel ár		Iei ár	

Praet. Perfectum.

Se fiu	} <i>ut tutuderim.</i>	Se fim	} <i>batut.</i>
Se fii		Se fiti	
Se fie		Se fie	

Plusquamperfectum.

Io áfi	} <i>tutudissem.</i>	Noi ám	} <i>fi batut, vel</i>	
Tu ái		Voi áti		} <i>fi batut, vel</i>
Iel ár		Iei ár		

Futuro Coniunctivus caret.

M o-

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á bátere , tundere.

Praeteritum.

Á fi batut, vel Á fi fost batut, tutudisse.

Futurum.

Á fi batatoriu, verberaturus.

Supinum.

Batut, verberatus.

Gerundium in di, et dum.

De bátere, vel De batut, verberandi, vel ad verberandum.

Gerundium in do.

Batênd, tundendo.

Participii Praesens.

Batênd, vel Batatoriu, tundens.

Futurum.

Á fi batatoriu, verberaturus.

Sic conjugantur: Fác, *facio*. Pun, *pono*,
Cred, *credo*. Cuprind, *comprehendo*. Zic,
dico. Duc, *duco*. Áleg, *eligo*. Merg, *pergo*,
Trec, *transeo*, &c.

Nota I. Duc, Fác, Zic, formant secundam
Personam Praesentis Imperativi Dù, Fà,
Zi. Tertiam sicut Bát.

II.

- II. Trec, & Merg, formant: *Treci*, transi, *Mergi*, perge.
- III. Desinentia in *un*, formant Supinum, mutando *un* in *us*, v. g. *Pun*, *pono*, *Pus*, *positus*.
- IV. Desinentia in *g* & *und*, item *Rád*, *rado*. *Zic*, *dico*. *Duc*, *duco*, formant Supinum mutando ultimam Consonantem in *s*, v. g. *Áleg*, *eligo*; *Áles*, *electus*. *Pung*, *pungo*; *Puns*, *punctus*. *Duc*, *duc*. *Zic*, *zis*. *Rád*, *rás*. *Tund*, *tondeo*, *tuns*.
- V. Verba, quorum Supinum desinit in *s*, formant Præteritum Perfectum Absolutum, addendo Supino *seiu*, v. g. *Pun*, *pus*, *pusseiu*. *Duc*, *duc*, *ducseiu*, &c.

IV. CONJUGATIO.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Io dorm, <i>ego dormio.</i>	Noi dorm-im.
Tu dorm-i.	Voi dorm-iti.
Iel doarm-e.	Iei dorm.

Praeteritum Imperfectum.

Io dorm-ieám, <i>dormie-</i> <i>bam.</i>	Noi dorm-ieám, <i>dor-</i> <i>miebamus.</i>
Tu dorm-ieái.	Voi dorm-ieáti.
Iel dorm-ieá.	Iei dorm-ieá.

Praeteritum Perfectum.

Io ám } <i>dormivi.</i>	Noi ám }
Tu ái } <i>dormit.</i>	Voi ái } <i>dormit.</i>
Iel áu }	Iei áu }

Prae-

Praeteritum Absolutum.

Io dorm-ii, <i>dormivi.</i>	Noi dorm-iram.
Tu dorm-iifi.	Voi dorm-irati.
Iel dorm-i.	Iei dorm-ira.

Plusquamperfectum.

Io ám } <i>dormiveram.</i>	Noi ám }
Tu ái } <i>fost dormit.</i>	Voi áti } <i>fost dormit.</i>
Iel áu }	Iei áu }

Plusquamperfectum Absolutum.

Io dorm-issem, <i>dormi- veram.</i>	Noi dorm-issem; <i>dor- miveramus.</i>
Tu dorm-issefi.	Voi dorm-isseti.
Iel dorm-isse.	Iei dorm-isse.

Futurum.

Io oi, <i>vel</i> voi } <i>dormiam</i>	Noi om, <i>v. vom</i> }
Tu ei, <i>vel</i> vei } <i>dormi.</i>	Voi eti, <i>v. veti</i> } <i>dormi.</i>
Iel á, <i>vel</i> vá }	Iei or, <i>vel</i> vor }

*Modus Imperativus.**Tempus Praesens.*

<i>Dormi tu, dormi tu.</i>	<i>Dormitivoi, dormite vos</i>
<i>Doarma iel, dormiat ille.</i>	<i>Doarma iei, dormiant illi.</i>

Futurum.

Se dorm io, <i>dormiam</i>	Se dorm-im noi, <i>dor- miamus nos.</i>
<i>ego.</i>	
Se dorm-i tu.	Se dorm-iti voi.
Se doarm-a iel.	Se doarm-a iei.

M o-

Modus Conjunctivus.

Tempus praesens est simile Futuro Imperativi.

Imperfectum.

Io áfi	} dormirem.	Noi ám	} dormi.
Tu ái		Voi áti	
Iel ár		Iei ár	

Praet. Perfectum.

Se fiu	} ut dormiverim.	Se fim	} dormit.
Se fii		Se fiti	
Se fie		Se fie	

Plusquamperfectum.

Io áfi	} dormivissem.	Noi ám	} si dormit, vel
Tu ái		Voi áti	
Iel ár		Iei ár	

fost dormit.   si fost dormit.

Futuro Conjunctivus caret.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Á dormire, dormire.

Praeteritum.

Á fi, vel Á fi fost dormit, dormivisse.

Futurum.

Á fi dormitoriu, dormiturus.

Gerundium in di, et dum.

De dormire, vel De dormit, dormiendi, vel dormiendum.

E

Ge.

*Gerundium in do.*Dormind, *dormiendo.**Supinum.*Dormit, *dormitum.**Participii Praesens.*Dormind, *vel* Dormitoriu, *dormiens.**Futurum.*A si dormitoriu, *dormiturus.*

Sic conjugantur: Aud, *audio.* Senti, *sentio* (cui additur i post t, ut distinguatur a Senti, sum) Mint, *mentior.* Moriu, *morior.* Fug, *fugio.* Vin, *venio*, quod format Imperativum in a; v. g. Vina tu, *veni tu;* vina iel, &c.

Nota. Verba desinentia in *esc* pariter hoc modo conjugantur, tamen dum *primam*, & *secundam* personam Pluralis Numeri Praesentis Indicativi, nec non Supinum, & Infinitivi Praesens formant, illud *esc* amittunt; e. g. Maresc, *magnifico*, Noi Mar-im, *nos magnificamus*, Voi Mar-iti, *vos magnificatis*, Marit, *magnificatus*. Haec eadem Verba Imperativi Praesentis secundam personam formant assumendo *e*; v. g. Umillesc, *humilio*, umilleste tu, &c.

C A P U T XIII.

De Verbis Passivis, Reciprocis, et Irregularium speciem praeseferentibus.

§. 1.

- I. Verba Activa fiunt Passiva praeposendo eis in Singulari *Me, Te, Se*, & in Plurali *Ne, Ve, Se*. v. g. Me ved, *videor*, Te vezi, *videris*, &c.

§. 2.

§. 2.

- II. Verba Reciproca, ut habeant easdem particulas ante se, Passiva non sunt, sed Neutra; v. g. Me tem, *timeo*. Me mir, *miror*.

§. 3.

- III. Sunt quædam Verba, quæ utut in Præsenti Indicativi regulariter desinant in *n*, possunt tamen in prima, & secunda Singulari Præsentis Indicativi, in tribus personis Singularibus Futuri, Imperativi, & in tertia Singulari Præsentis Imperativi *n* mutare in *iu*, ideoque irregularia dici.

Talia sunt: Pun, *pono*. Vin, *venio*. Tiên, *teneo*. Remân, *remaneo* &c.

§. 4.

- IV. Verbum Pot, *possum*, in prima persona Singulari Præsentis Indicativi dicitur etiam *Pociu*, de cetero conjugatur sicut Verba secundæ Conjugationis, nisi quod ubique mutet *o* in *u*, præter tres personas singulares, & tertiam pluralem Præsentis Indicativi, & Futuri Imperativi, secundam item & tertiam singularem, & tertiam pluralem Præsentis Imperativi; in quibus solis conservat *o*.

CAPUT XIV.

De Adverbiis.

§. 1.

Adverbia alia sunt *Primitiva*, & alia *Derivativa*, quæ nimirum a Nominibus formantur. De illis postea; de his nota ista:

- I. Adjectiva masculini, & communis Generis si solitarie sumantur, sunt Adverbia; v. g. Frumòs hom, *pulcher homo*, si sumam Adjectivum sine Substantivo, erit Adverbium, dicamque: Frumòs siede, *pulchre sedet*, & sic de reliquis.
- II. A Substantivis prius forma Adjectivum, quod fit addendo Substantivis syllabam *esc*; tum adde huic syllabæ unum *e*, & habebis Adverbium; e. g. Domn, *Dominus*, domnesc, *dominalis*, domnéste, *dominaliter*, &c.

§. 2.

Adverbia Primitiva I. Locum indicantia.

I. Ad Interrogationem Unde? *ubi?*

Áici, vel Ici, <i>hic</i> .	Pretuthindene, } <i>ubique</i>
Ácollo, vel colo, <i>ibi</i> .	} <i>ubi-</i>
ˆInlauntru, <i>intus</i> .	Fieste unde, } <i>scunque.</i>
Áfára, <i>foris</i> .	Unde fie, <i>usquam</i> .
Dedesupt, <i>infra</i> .	ˆInvrún loc, <i>ullo in loco</i>
Deasuprá, <i>supra</i> .	Áirea, <i>alibi</i> .
Dinsùs, <i>supra</i> .	Dinlauntru, <i>intrinse-</i>
Dingios, <i>infra</i> .	<i>cus.</i>
Oblu, <i>e regione</i> .	Dináfára, <i>extrinsecus</i> .
ˆInderept, <i>retro</i> .	Pristèn, <i>praesto</i> .
Dupa, <i>post</i> .	Ácása, <i>domi</i> .
ˆInnáinte, <i>ante, coram</i>	Depárte, <i>procul</i> .
	Áproa-

Áproape, *prope*.   Deastângá, *ad sinistram*.
 Lânga, *penes*.
 De deréptá, *v. } ad dex-*
 Dea deréptá, *} tram*.

II. Ad Interrogationem Unde? quò?

~Incoace, <i>huc</i> .	Innáinte, <i>antrorsum</i> .
Ácolo, <i>eo</i> .	~Inderept, <i>retrorsum</i> .
Sus, <i>sursum</i> .	~Innápoi, <i>retro</i> .
Gios, <i>deorsum</i> .	~Incrucifi, <i>transverse</i> .
~Intra, <i>intro</i> .	~Imponcifi, <i>opposite</i> .
Áfára, <i>foras</i> .	Ácása, <i>domum</i> .
Dincollo, <i>trans</i> .	~Incolo, <i>ultra</i> .
Áirea, <i>aliorsum</i> .	Delátуре, <i>ad latus</i> .
Necairi, <i>nuspiam</i> .	

III. Ad Interrogationem Deunde? unde?

Deaici, <i>hinc</i> .	Dedepárte, <i>a procul</i> .
Deácolo, <i>inde</i> .	Denecairi, <i>nullo ex loco</i> .
Deînlauntru, <i>ab intra</i> .	Depretutindene, <i>unde- quaque</i> .
Din áfára, <i>ab extra</i> .	Deâmbláturile, <i>utro- que ex latere</i> .
Din derept, <i>a tergo</i> .	
Deasuprá, <i>desuper</i> .	
Dingios, <i>ab infra</i> .	

IV. Ad Interrogationem Ânquatro? qua?

Peaicea, <i>vel Peici, hac</i> .	~Insus, <i>sursum versus</i> .
Állá, <i>vel Lá, illac</i> .	~In gios, <i>deorsum versus</i>

V. Ad Interrogationem Pânaunde? quousque?

Pânaáici, <i>hucusque</i> .	Pân lá încetát, <i>usque</i>
Pânaácolo, <i>cousque</i> .	<i>ad finem</i> .

II. Adverbia Tempus significantia.

Ámù, } <i>modo.</i>	Oarequând, <i>aliquando</i>
Ácùm, } <i>modo.</i>	Quâteodata, <i>interdum.</i>
Ápoi, <i>deinde.</i>	Áoarea, <i>interim.</i>
Ástazi, <i>hodie.</i>	Quând, <i>quando.</i>
Indáta, } <i>illico.</i>	Niciodáta, <i>nunquam.</i>
Minteni, } <i>illico.</i>	Pururea, } <i>semper.</i>
Currênd, } <i>illico.</i>	Totdeauna, } <i>semper.</i>
Degrába, } <i>cito, de re-</i>	Târziu, <i>tarde.</i>
Rapede, } <i>penite.</i>	Têmpurie, <i>tempestive.</i>
Mâne, <i>cras.</i>	Intraácea, <i>interea.</i>
Demâneatia, <i>mane.</i>	Demulteori, <i>multoties.</i>
Poimâne, <i>perendie.</i>	Ádes, <i>vel Des, saepe.</i>
Ieri, <i>heri.</i>	
Allálta ieri, <i>nudius</i>	Rár, <i>raro.</i>
	Áráreori, <i>raro.</i>
	Máitot deauná, <i>plerumque.</i>
Daunazi, <i>nuper.</i>	Iára, <i>iterum.</i>
Odáta, <i>semel.</i>	
Odinioara, <i>olim.</i>	

III. Adverbia Ordinis.

De nou, <i>denuo.</i>	Táándá, <i>tandem.</i>
Ántáiu, <i>primo.</i>	Preurma, <i>postreme.</i>
Deaci, <i>deinceps.</i>	Inse, <i>ceterum.</i>
Dupaácea, <i>postea.</i>	Incálcit, <i>confuse.</i>

IV. Adverbia interrogandi.

Decè?	} <i>cur? qua-</i>	Quum? <i>quomodo?</i>
Pentrucè?		Quât? <i>quantum?</i>
Caçi?		Dárápoi? <i>quid tum?</i>
		Áu?

Áu? <i>an? num?</i>	De quând? <i>a quo?</i>
Áfiá? <i>itane?</i>	De quâte ori? <i>quoties?</i>
Preunde? <i>qua?</i>	Án? <i>an?</i>
Quât depárte? <i>quam</i>	Quât de máre? <i>quam</i>
<i>procul?</i>	<i>magnum?</i>
Pâna quând? <i>quamdiu</i>	Ce? <i>quid?</i>

§. 6.

V. Adverbia dubitandi.

Doara, <i>forte.</i>	Quálá, <i>circiter.</i>
Oare? <i>utrum?</i>	Mái lá, <i>vel</i> } <i>fere.</i>
Dára? <i>ecquid?</i>	Mái,

§. 7.

VI. Alia diversarum Specierum Adverbia.

Numái, <i>tantum.</i>	~Anque, <i>adhuc.</i>
Foarte, <i>nimis.</i>	Macár, <i>saltem.</i>
Prea, <i>valde.</i>	Macársi, <i>quamquam.</i>
Nemicá, <i>nihil.</i>	Desi, <i>etsi.</i>
Tocmá, <i>plane.</i>	Mácárque, <i>quamvis.</i>
~Indár, <i>gratis.</i>	Tat, } <i>tamen.</i>
Bine, <i>bene.</i>	Tatusi, }
Ábea, <i>vix.</i>	Tám, }
Lesne, <i>facile.</i>	Máiáles, <i>praesertim.</i>
Ánevoe, <i>difficulter.</i>	Máivirtos, <i>potius.</i>
Quá, <i>quasi.</i>	Máibine, <i>melius.</i>
Qua, <i>quod.</i>	Vezibine, <i>utique.</i>
Que, <i>quia.</i>	Ámintrilea, <i>aliter.</i>
Prequum, <i>quemad-</i>	Ádeverát, <i>sane.</i>
<i>modum.</i>	Cu buna sáma, <i>revera.</i>
Iea, <i>ita, omnino.</i>	De buna sáma, <i>pro</i>
Oare quum, <i>aliquo-</i>	<i>certo.</i>
<i>modo.</i>	Áfiá dára, <i>ergo.</i>
Áncái, <i>saltem.</i>	Ci, <i>atqui, &c.</i>

C A.

CAPUT XV.

De Praepositionibus.

§. 1.

Praepositiones aliae regunt Dativum, aliae Accusativum, Ablativum aliae.

§. 2.

I. Praepositiones, quae regunt Dativum, sunt:

Asuprá, <i>contra.</i>	Ináintea, <i>ante.</i>
Deasuprá, <i>supra.</i>	Inlauntru, <i>intra.</i>
Dedesupt, <i>infra.</i>	Inderept, <i>post.</i>
Incoantra, <i>contra.</i>	

Nota. Hæ Praepositiones dum cum Pronominibus personalibus construuntur, volunt habere post se loco Dativi Nominativum fæmineum Possessivorum; e. g. Asuprá, Mea, Taá, Saá, Noastra, Voastra, *contra me, te, se, nos, vos.* Quamvis bene dicatur etiam Asuprá *lui, lor,* *contra illum, illos.*

§. 3.

II. Praepositiones regentes Accusativum sunt:

Lá, <i>ad, apud.</i>	Quâtra, <i>versus.</i>
Lânga, <i>penes.</i>	Subt, <i>subter, sub.</i>
Dupa, <i>post.</i>	Pre, <i>supra, super.</i>
Intra, <i>intra.</i>	Spre, <i>ad, in.</i>

§. 4.

III. Praepositiones regentes Ablativum:

Delá, <i>ab.</i>	Din, <i>ex.</i>
De, <i>de.</i>	In, <i>in.</i>
Cu, <i>cum.</i>	

Nota.

Nota. Sequentes volunt post se habere
Præpositionem *De*.

Áfára, *extra*.

Dincolo, *trans*.

Depárte, *procul*.

Far, *sine*.

Áproape, *prope*.

e. g.

Toti s'au nascut în peccát áfára de Christos,
Omnes nati sunt in peccato extra Christum.

Nota. Omnes Accusativi, & Ablativi amittunt Particulas *Pre*, & *Delá*, quando eos præcedit Præpositio aliqua in Constructione.

C A P U T XVI.

De Conjunctionibus.

§. 1.

Conjunctiones, ut scitur, inserviunt ad conjungendas Orationis Partes. Sunt autem sequentes.

Shi, *et*.

Decè, *quare*.

Anquesi, *etiam*.

Pentrucè, *quamobrem*,

Nici, *nec, neque*.

Deaceea, *ideo, igitur*.

Shifi, *et, etiam*.

Pentruácea, *propter-*

Qua, *quod*.

ea.

Que, *quia*.

Iár, *sed*.

Quá, *velut*.

Ci, *atqui*.

Quási, *quasi, sicut*.

De quumvá, *si quomodo*.

Fiindqua, *quoniam*.

Prequum dára, *sicut ergo*.

Se, *ut*.

De, *si*.

Denù, *nisi, vel sinon*.

Deaque, *quodsi, v. si*.

Álmintrillea, *alias*.

Áltadáta, *alias*.

Ádeque, *adeoque, vel scilicet*.

Faranumái, *nisi tantum*.

Nu-

Numái, <i>tantum.</i>	<i>to fortior.</i>
Ásiá dára, <i>itaque.</i>	De quumvá, <i>casu quo.</i>
Dreptáciaia, <i>proinde.</i>	Quát nu, <i>quin.</i>
Cu quát mái máro,	Sáu, <i>aut vel seu.</i>
<i>quanto major.</i>	Shiár, <i>item.</i>
Cu átat mái táre, <i>tan-</i>	Ime, <i>imo.</i>

Reliqua vide in Adverbiis.

C A P U T XVII.

De Interjectionibus.

§. 1.

Interjectiones, quibus animi motus, & passiones exprimuntur, sunt istæ:

Ode! <i>o si,</i>	vel <i>uti-</i>	Oh vái! <i>proh dolor!</i>
	<i>nam!</i>	O dáta cu ânima! <i>ma-</i>
Áhá! <i>ah!</i>		<i>cte animo!</i>
Vái! <i>vae!</i>		Cárate! <i>apage!</i>
Oh! <i>oh!</i>		Mai! <i>heus tu!</i>

P A R S III.
D E S Y N T A X I.

C A P U T I.

De Syntaxi Articulorum.

§. 1.

Ut ea, quæ *Parte II. Cap. I. II. & III.* dicta fuere de ordine, quem Articuli tenent in Constructione cum Nominibus, missa faciam de Syntaxi eorundem Articulorum sequentia sunt observanda :

I. Articulo indefinito Daco-Romani utimur :

Primo in omnibus iis circumstantiis, in quibus adhibent Itali Articulum indefinitum *Uno*, Hungari *Egy*, Germani *Ein*, e. g. *Dami o cârte, da mihi aliquem librum.* Ám vezut un Domn máre, *vidi aliquem magnum Dominiqum,* &c.

Secundo. Quando aliquem aut valde extollimus, aut valde deprimimus; *verbo* quando plus significamus, quam dicimus; e. g. *Áu murit un Cesár, si tu nuvei muri? Mortuus est unus Caesar, et tu non morieris? Un várvár se zica áceastaá unui Román! Barbarus, ut dicat hoc Romano!*

§. 2.

§. 2.

II. Articulo definito, quo nempe res determinamus, utimur in iis circumstantiis, in quibus utuntur Itali Articulo *Il*, Hungari *A'* vel *az*, Germani *Der*, e. g. *Omül e moritoriu, homo est mortalis. Táta'l bun pláce pe fii, pater bonus amat filios.*

§. 3.

III. Quando volumus proferre aliquid omnino indeterminatum, adhibemus Nomina sine ullo Articulo; e. g. *Tipa lemn, nu piétra, projice lignum, non petram.*

Reliqua de Articulo vide *Part. II. Cap. I. II. & III.*

C A P U T II.

De Syntaxi Nominum, et Pronominum.

§. 1.

Plura Nomina Daco-Romana in eadem Constructione posita sic construuntur invicem, ut apud Latinos; ideo de his regulas speciales tradere, opus non est.

§. 2.

Neque etiam necessarium est docere, qui construantur cum Adjectivis, aut Pronominibus, quum etiam de his egerimus *Part. II. Cap. II. & III.* Sed ea solum commemoranda sunt, in quibus a Latinis differunt, aut hucusque dicta non fuere. Sit itaque Regula:

I. Ab.

I. Ablativus instrumenti, qui a Latinis absque ulla Præpositione, a Daco-Romanis adhibetur cum Præpositione *cu*, e. g. *Punge cu cutitul, punge cultro. Táie cu securea, scinde securi.*

II. *Pre* Accusativi rebus inanimatis apponere non est opus; e. g. *Du párul deaici, asporia palum hinc.*

III. Rebus animatis solet apponi *Pre*, ut distinguatur agens a patiente; e. g. *Léul áu învins pre urs, Leo vicit ursum.*

Nota. Dixi *Pre urs*, & non *Pre ursul*, quia non determinavi, quem ursum: quod tum fieret, si Adjectivum, vel aliud aliquid rem determinans aut expresse adderetur, aut saltem subintelligeretur; e. g. *Leul áu învins pre ursul cel máre, vel pre ursul domnului, Leo vicit ursum illum magnum, vel ursum domini.*

IV. Si Substantivum, quod in una Constructione expressum fuit, in altera ejusdem discursus recurrat, ne sæpius repetatur, omittitur, atque ejus loco ponitur solus Articulus, definitus quidem, si Substantivum omissum fuit masculinum; secus indefinitus. Clarius: loco Masculini ponitur *L*, & loco Fæminei Substantivi *O*, de quorum collocatione in Constructione hæc nota:

1) Si adest in Constructione Verbum auxiliare, illi præponuntur immediate; e. g. *Dátutiáu cutitul? deditne tibi cultrum? Mi láu dát, dedit, vel potius: mihi illum dedit. Dátutiáu peana-á? Mi o áu dát, mihi dedit illam.*

2) Si

2) Si non adest auxiliare, sed adsunt Dativi Pronominum personalium sive contracti, ut mi, ti, si; ni, vi, si, sive non contracti, ut mie, tie, sie; noao, voao, sie, ponuntur immediate post hos Dativos; e. g. Dati cutitul? *datne tibi cultrum?* Dati peanaá? *datne tibi pennam?* Mi'l da, *mihí illum dat.* Mi o da, *mihí illam dat*, quod latine dicerem: *dat.*

3) Si nec auxiliare, nec Dativi Personalium adsunt, ponuntur illico post verbum finitum; e. g. *Dá oi cutitul lui Petru? Dal. Dabone cultrum Petro? Da illum.*

Nota. Loco *Dal* potest dici etiam *Dal lui*, da illum illi, videlicet masculo: nam si fæmina foret, deberet dici: *Dal iei*, da illum illi.

Nota 2. *Da il*, da ei illum, quamvis de solis fæmineis dici deberet, tamen dicitur communiter etiam de masculinis; e. g. *Dá oi lui Petru, vel Dá oi Á Anna-ei cutitul? respondeo: Da il, &c.*

4) Nomina propria Virorum, item vox *Zeu*, si post illa sequatur Adjectivum, vel Possessivum aliquod, accipiunt Articulum definitum sicut alia Substantiva, in omnibus casibus; secus tantum in Genitivo, & Dativo volunt ante se illum habere; e. g. *Zeul meu, Deus meus. Á Zeului meu, Dei mei &c. Á lui Zeu, Dei. Lui Zeu, Deo.*

5) Numeri ab unitate incipiendo usque ad vicesimum exclusive volunt habere post se Nominativum Pluralem; (si unitatem excipias, in qua, nec non in binario, & ter-

ternario, etiam in Genere concordant) a vicesimo vero usque in infinitum desiderant post se habere Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. Un hom, *unus homo*. O muiére, *una mulier*. Doi Barbáti, *duo viri*. Doao femei, *duae faeminae*. Trei táuri, *tres tauri*. Trei junince, *tres juvencae*. Pátru juninci, *quatuor juvenci*. Zéce cerbi, *decem cervi*. Noao spre zéce pesti, *novemdecim pisces*. Doao zeci de corbi, *viginti corvi*. Doao zeci si un de vulturi, *viginti et unus vultures*. Trei zeci de pásseri, *triginta passeris*, &c.

6) Accusativi Pronominum personalium *Io*, *Tu*, solent adhiberi in Constructione contracti, Pronominis *Iel* absque contractione; omnes autem absque particula *Pre*, si semel tantum ponantur; e. g. Me judeca reu, *me judicat malum*, vel *reum*. Te, êl, ne, ve, êi vede cu ochi rei, *Te, illum, nos, vos, illos aspicit*, vel *videt malis oculis*.

Quando tamen iidem Accusativi bis ponuntur, ultimo positi loco nec contrahuntur, & etiam particulam *Pre* conservant; e. g. Te judeca pre thine reu, *Te judicat reum*, vel *malum*, &c.

Reliqua, quæ ad Syntaxim Nominum, & Pronominum spectant, nec hic recensita sunt, aut pergunt sicut apud Latinos, aut dicta fuere in 2. hujus opellæ parte.

CAPUT III.

De Syntaxi Verborum.

§. 1.

Quod Syntaxim Verborum Daco-Romanorum adtinet, ea ferme coincidit cum Syntaxi Verborum Latinorum. Hoc tamen non obstante esto Regula:

I. Omnia Verba volunt habere Nominativum expressum, aut tacitum; e. g. Io ám cântát láuda lui Zeu, *ego cecini laudem Deo.*

II. Omnia Verba Activa regunt Accusativum; e. g. Cáuta cártea, *quaere librum.* Tiêne luminaá, *tene lumen.*

III. Verba, quæ in latina Lingua Dativum regunt, eundem etiam in Daco-Romana habere volunt; e. g. Dami ápa, se béu, *da mihi aquam, ut bibam.*

IV. Quæ Verba apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. Ádati á minte de mine, *memineris mei.* Nuti uitá de mine, *non obliviscaris mei.*

Nota. Hæc Regula etiam Adjectivis, regentibus Genitivum apud Latinos, convenit; nam et illa apud nos regunt Ablativum cum Præpositione *De*; e. g. Plin de reutate, *plenus reitatis, vel malitiae.* Pofthitoriu de láuda, *cupidus laudis.*

V. Verba

V. Verba auferendi præter Accusativum regunt Ablativum cum Præpositione *Delá*, ab, e. g. *Depárta delá mine luminaá, remove a me lumen.*

VI. Quæ internam ablationem significant, regunt Ablativum cum Præpositione *din*, e vel *ex*; e. g. *Scoatel din cása, excute illum e domo.*

VII. Quæ timorem, gaudium, admirationemve significant, regunt Ablativum cum Præpositione *de*, & Accusativum Personæ, quacum concordant; e. g. *Me tem de iel, timeo illum. Bucurate de fii tai, gaude de filiis tuis. Me mir de thine, miror te.*

VIII. Verba regentia Accusativum, vel Dativum Personæ, ad majorem expressionem subinde utrumque duplicant, ita tamen, ut primum contrahant, secundum vero absque ulla contractione ponant, & quidem Accusativum cum particula *pre*, quæ, dum contracte ponitur Accusativus (uti jam diximus Cap. præcedenti) omitti solet; e. g. *Te láud pre thine, laudo te. Se láuda pre sine, laudat se. Mi áu dát mie pâne, dedit mihi panem.*

IX. Verba, quæ in Lingua Latina Infinitivum postulant, eundem postulant etiam in Daco-Romana; v. g. *Invátiel á vorbì, doce eum verba facere. Me ám urít á scriere, nau-seavi scribere.*

F

Nota.

Nota. Diximus jam in Parte 2. dum de Infinitivo primæ Conjugationis ageremus, quod ultima Syllaba *re* Præsentis Infinitivi in loquendo non pronuncietur. Hujus admonitionis cave obliviscaris.

X. Verba, quæ motum, aut quietem in loco significant, sic construuntur: Ad interrogationem *unde?* quo? regunt Accusativum cum Præpositione *lá*, ad; e. g. Se áu dus *lá Romá*, *Romam ivit.* Purcéde *lá Itáliá*, *procedit*, vel *proficiscitur in Italiam.*

Ad interrogationem *unde?* ubi? Ablativum cum Præpositione *în*, in; e. g. Ám fost *în Romá*, *fui Romae.* Shéde in Bucuresti, *sedet Bucurestini.*

Ad interrogationem *deunde?* unde? regunt Ablativum cum Præpositione *din*, ex, si internum quid volueris exprimere, secus cum Præpositione *delá*, a, vel ab; Ám venit *din Iási*, *veni Jasio.* Áu fugit *delá Romá*, *fugit Româ.*

Excipe vocem *Cása*, domus, quæ cum iisdem verbis sic construitur:

Ad interrogationem *unde?* quo? vel ubi? si volumus significare, quod sit intus in domo, aut quod in eam intro pergat, *în cása*, in domo, vel in domum; secus dicimus: *á cása*, domi, vel domum.

Ad interrogationem *deunde?* unde? pariter dicimus: *De á cása*, domo; & *din cása*, e domo.

XI. Quando interrogamus aliquid, in Constructione Verbum auxiliare postponimus prin-

principali; e. g. Facut áu? *fecitne?* Duce sevá? *ibitne?* Fost áu facut? *feceratne?* vel Facut áu fost? *idem.*

XII. Verba denotantia tempus ad interrogationem *quând?* quando? regunt Accusativum cum Articulo definito, si tempus, quod exprimi debet, sit indeterminatum; e. g. *Quând ái puté veni lá noi? quando posses venire ad nos? Quând ái trecut prin Iási? quando transivisti per Jassium?* Respondeo: Zioaá, nopteá, demineatiá, séraá, váraá, primaváraá, toamnaá, iérnaá, Dominecaá, Luniá, &c. *De die, nocte, mane, vesperi, de aestate, vere, autumnno, hyeme, die Dominico, Lunae &c.*

Si autem determinatum, nomina dierum ponuntur ad Accusativum absque ullo Articulo & Præpositione; e. g. *Quând se ájuna in septemâna? Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, si Vineri, *Die Mercurii, et Veneris.*

Nomina partium anni cum Præpositione *lá,* ad, si tempus sit futurum; cum Pronomine *ásta,* ista, (quod iisdem nominibus præponitur) si præteritum; e. g. *Me voiú duce lá vára, ibo futura aestate. Ám fost ásta toamna, fui præterito autumnno.*

Ad interrogationem *quát?* quamdiu, quantum? respondendum per Ablativum cum Præpositione *în,* vel sine illa, semper tamen absque ullo Articulo; e. g. *Quát ái sezut in Romaá? Quamdiu sedisti Romae? In cincí ánni, vel cincí ánni, quinque annis.*

Cætera ad Syntaxim Verborum pertinentia poteris addiscere ex usu, & natura Syntaxeos Latinæ.

C A P U T IV.

De Syntaxi Adverbiorum, Præpositionum, Conjunctionum, et Interjectionum.

§. 1.

Construētio harum partium Orationis apprime convenit cum Constructione latina earundem. Idcirco speciales de illa regulas tradere, haud necesse est. Notandum nihilo tamen minus, quod Substantiva, dum Præpositio aliqua eis adjungitur, soleant præponi Adjectivis quibuscunque; e. g. Se áu sculát incoantrá barbátului meu, *insurrexit contra meum maritum.* Áu venit delá Imperátul Turcesc lá Imperátul nostr á Romanilor un Trimis. *Venit ab Imperatore Turcico ad Imperatorem nostrum Romanorum aliquis Legatus.*

A P P E N D I X

De Prosodia.

§. I.

*P*artis primae Capite tertio sponderam, me post Syntaxim de Prosodia separatim acturum, non quidem, ut Valachicam Poësim doceam, ad eam enim docendam integro libro opus esset, sed ut Regulas aliquas de quantitatibus Syllabarum figam, quibus Lector hac etiam in parte juvari possit; eæ igitur sequentes sunt:

- I. Vocales ante duas Consonantes positæ longæ sunt, ut apud Latinos; e. g. *Dinte*, dens; *lindina*, lens, dis; *sârcina*, sarcina &c.
- II. Vocales *â*, *é*, *â*, *ê*, *î*, item Diphthongi *ââ*, *âu*, *ee*, & *oa*, semper longæ sunt quidem, sed in loquendo eæ prolongatur, quæ posterior est in voce; v. g. in *Sânâtate*, sanitas, protrahitur *tâ*; in *Asezemênt*, ordinatio, conventio, protrahitur *mênt*, &c.
- III. Vocales *a*, *e*, & *i* in fine vocum, item post aliquam longam positæ breves sunt; v. g. *Bârba*, barba. *Sânge*, sanguis. *Mâni*, manus.

Idem dicendum de iis, si sint positæ ante Articulum definitum; ut: *Bârbaâ*, *Sângele*, *Mânile*, *Cânilor*, &c.

Sed *a* in prima Conjugatione, *e* in secunda, *i* in quarta ante *m* positæ prolongant ultimam; ut: *laudam*, *vedem*, *âuzim*, &c.

Voca-

Vocales *e*, & *i* in secunda, & quarta Conjugatione positæ ante *zi*, *ti*, non absimiliter prolongant Syllabam; ut: *Vezi*, *âuziti*, &c.

Positum vero *e* ante *i*, si Diphthongum *ei* non efficiat, item *i* ante *e*, prolongant penultimam; ut: *Vei fáce*, facies; *omenie*, humanitas; *semetie*, superbia &c. Sed tunc *t* ante *e* debet notari acuto.

IV. Vocalis *o* posita ante Consonantem *r*, si hanc excipiat Diphthongus *iu*, semper est longa; ut: *Urmatoriu*, successor; *stapânitōriu*, regnator, &c.

Secus variat, de qua plura te usus docebit.

V. Vocalis *u*, quæ facta est ex *o* latino, semper est longa; ut: *Lunga*, longa; *frunte*, frons; *buna*, bona, &c.

VI. Voces, quæ formantur a Supinis Verborum, quæ semper exeunt in *s*, vel in *t*, ultimam Supinorum semper prolongant; v. g. *Cules*, collectus; *culésa*, collecta. *Dus*, ductus; *dusa*, ducta. *Laudát*, laudatus; *laudáta*, laudata. *Umilit*, humiliatus; *umilita*, humiliata. *Perdut*, perditus; *perduta*, perdita. *Auzit*, auditus; *âuzíta*, audita.

VII. Reliqua vide Partis primæ Capite secundo, ubi de Diphthongis.

VOCÁVULÁRIU
ROMĂNESC, ȘI LATHINESC.

VOCABULARIUM
DACO-ROMANUM,
ET
LATINUM.

I. Despre Zeu, Spiriti (Duchuri), și cele,
ce se cuvin lor.

*De Deo, Spiritibus, & eis, quæ illis
conveniunt.*

Zeu, <i>Deus.</i>	Rescumparatoriu, <i>Re-</i> <i>demtor.</i>
Táta'l, Fiiul, Duchul sânt, <i>Pater, Filius,</i> <i>Spiritus sanctus.</i>	Mangaitoriu, <i>Consola-</i> <i>tor.</i>
Sântaá Troitia, <i>Sancta</i> <i>Trinitas.</i>	Nascatoare de Zeu, <i>Dei-</i> <i>para.</i>
Facatoriu, <i>Factor,</i> <i>Creator.</i>	Sânt, <i>Sanctus.</i>
Faptura, <i>factura, crea-</i> <i>tura.</i>	Viátiaá ce vá se fie, <i>vita futura.</i>
Mântuitoriu, <i>Salvator.</i>	Ráiu, <i>Paradisus.</i>
Mântuire, <i>salus.</i>	Imperatieá ceriurilor, <i>regnum coelorum.</i>
	Dia-

Diávol, <i>diabolus</i> .	Cucérnecie, <i>religio</i> .
Drác, <i>daemon, draco</i> .	Evlávie, <i>devotio</i> .
Naluca, <i>spectrum</i> .	Conciune, <i>concio</i> .
Fardezeu, <i>atheus</i> .	Rugaciune, <i>rogatio, oratio</i> .
Idol, <i>idolum</i> .	Credintia, <i>fides</i> .
Idolátra, <i>idololatra</i> .	Dogmaá credintiei, <i>articulus fidei</i> .
Hipocrita, <i>hypocrita</i> .	Pénitentia, parére rea, <i>poenitentia</i> .
Ierethic, <i>haereticus</i> .	~Infrângere, <i>contritio</i> .
Blastamatoriu, <i>blasphemator</i> .	Botez, <i>baptismus</i> .
Façiárnic, <i>hypocrita</i> .	Cumenecatura, <i>communio</i> .
Basérica, <i>Basilica, Ecclesia</i> .	Icoana, <i>icon</i> .
Têmpla, <i>templum</i> .	Áltár, <i>altare</i> .
Ádunáre, <i>congregatio</i> .	~Inviiáre, <i>resurrectio</i> .
Sherbire de Zeu, <i>cultus divinus</i> .	

II. Despre Lume, si despre Elementuri.

De Mundo, & de Elementis.

Lume, <i>mundus</i> .	Eur, <i>Eurus</i> .
Ceriu, <i>caelum</i> .	Áustr, <i>Auster</i> .
Pláneta, <i>planeta</i> .	Boare, <i>Boreas</i> .
Cometa, <i>cometa</i> .	Zefir, <i>Zephyrus</i> .
Luna noao, <i>novilunium</i> .	Nor, <i>nubes</i> .
Eclips, <i>ecclipsis</i> .	Ploae, <i>pluvia</i> .
Curcubeu, <i>iris</i> .	Roao, <i>ros</i> .
Stéle, <i>stellae</i> .	Bura, <i>pruina</i> .
Foc, <i>ignis</i> .	Nadusiála, <i>aestus</i> .
Áér, <i>aër</i> .	Caldura, <i>calor</i> .
Tiérra, <i>terra</i> .	Stiria, <i>stiria</i> .
Cutramurul pamântului, <i>terrae motus</i> .	Negura, <i>nebula</i> .
Volbura, <i>turbo</i> .	Fulger, <i>fulgur</i> .
Vênt, <i>ventus</i> .	Tunet, <i>tonitru</i> .
	Traznet, <i>fulmen</i> .
	Ceaça, <i>caligo</i> .

III.

III. Despre Pamânt.

De Terra.

Deál, <i>collis.</i>	Mormânt, <i>monumentum, sepulcrum.</i>
Válle, <i>vallis.</i>	Sélba, <i>padure, silva.</i>
Shes, <i>planities.</i>	Tufa, <i>dumetum.</i>
Ádânc, <i>abyssus, vel aduncus.</i>	Árina, <i>arena.</i>
Áfund, <i>abyssus, vel profundus.</i>	Pulbere, <i>pulvis.</i>
Profund, <i>profunditas, vel profundus.</i>	Lut, <i>lutum.</i>
Lunca, <i>vel Rât, pratium.</i>	Máre, <i>mare v. magnus.</i>
Pasiune, <i>pascuum.</i>	Rîu, <i>rivus.</i>
Desiert, <i>desertum.</i>	Parau, <i>rivulus.</i>
Rîpa, <i>ripa.</i>	Fântâna, <i>fons.</i>
	Putiu, <i>puteus.</i>
	Munte, <i>mons.</i>
	Punte, <i>pons.</i>

IV. Despre Têmp.

De Tempore.

Ánn, <i>annus.</i>	Mâne, <i>cras, mane.</i>
Luna, <i>mensis.</i>	Poimâne, <i>perendie.</i>
Septamâna, <i>septimana</i>	Ieri, <i>heri.</i>
Zì, <i>dies.</i>	Álláltaieri, <i>nudius tertius.</i>
Noapte, <i>nox.</i>	Dupaámeazi, <i>pomeridies.</i>
Zioara, <i>aurora.</i>	Dupa cina, <i>post caenam.</i>
Meaza zì, <i>meridies.</i>	Dupa prânz, <i>post prandium.</i>
Meaza noapte, <i>media nox.</i>	
Séra, <i>vesper.</i>	
Ástazi, <i>hodie.</i>	

V.

V. Despre om, și despre partile
omului.

De Homine, & de partibus Hominis.

Trup, <i>corpus.</i>	Spinăre, <i>spina dorsi.</i>
Pelle, <i>cutis, pellis.</i>	Brăț, <i>brachium.</i>
Cáp, <i>caput.</i>	Cot, <i>cubitus.</i>
Peri, <i>pili.</i>	Pumn, <i>pugnus.</i>
Créstet, <i>vertex.</i>	Mâna, <i>manus.</i>
Ceafa, <i>occiput.</i>	Déget, <i>digitus.</i>
Capačina, <i>cranium.</i>	Unghie, <i>unguis.</i>
Crier, <i>cerebrum.</i>	Pept, <i>pectus.</i>
Frunte, <i>frons.</i>	Sîn, <i>sinus.</i>
Vult, obráz, fácie, <i>vultus, facies.</i>	Çiça, <i>mamma.</i>
Ochiu, <i>oculus.</i>	Pântece, <i>venter.</i>
Luminaá ochiului, <i>pu-</i> <i>pilla.</i>	Buric, <i>umbilicus.</i>
Sprângéne, <i>supercilia.</i>	Látüre, <i>latus, teris.</i>
Géne, <i>cilia.</i>	Coasta, <i>costa.</i>
Têmples, <i>tempora.</i>	Buci, <i>nates.</i>
Lácrima, <i>lacryma.</i>	Coapsa, <i>femur.</i>
Nás, <i>nasus.</i>	Genunche, <i>genu.</i>
Nari, <i>nares.</i>	Floier, <i>tibia.</i>
Buca, <i>bucca.</i>	Os, <i>os, ossis.</i>
Uréche, <i>auricula.</i>	Picior, <i>pes.</i>
Gura, <i>os, oris.</i>	Tálpa, <i>planta.</i>
Limba, <i>lingua.</i>	Máce, <i>viscera.</i>
Dinte, <i>dens.</i>	Ánima, <i>cor.</i>
Masea, <i>maxilla.</i>	Plumâna, <i>pulmo.</i>
Bárba, <i>barba.</i>	Ficát, <i>jecur.</i>
Musteaçe, <i>mistax.</i>	Venin, <i>venenum, bilis.</i>
Grumáz, <i>collum.</i>	Splina, <i>splen.</i>
Cerbice, <i>cervix.</i>	Renunchiu, <i>renunculus</i>
Falci, <i>fauces.</i>	Sânge, <i>sanguis.</i>
Umer, <i>humerus.</i>	Vine, <i>venae.</i>
Spáte, <i>v. dos, dorsum.</i>	Stomác, <i>stomachus.</i>
	Besica, <i>vesica.</i>
	Scopit, <i>sputum.</i>

Bál-

Bála, <i>saliva.</i>	Pipait, <i>tactus, palpatio.</i>
Muc, <i>mucus.</i>	Suflet, <i>anima.</i>
Medua, <i>medulla.</i>	Intiellégere, <i>intellectus.</i>
Tusse, <i>tussis.</i>	Voie, <i>voluntas.</i>
Sudoare, <i>sudor.</i>	Precépere, <i>ratio.</i>
Áuzit, <i>auditus.</i>	Judecáta, <i>judicium.</i>
Vezut, <i>visus.</i>	Áducere á minte, <i>me-</i>
Mirosit, <i>odoratus.</i>	<i>moria.</i>
Gust, <i>gustus.</i>	Cuget, <i>cogitatio.</i>

VI. Despre scaderile omului.

De defectibus hominis.

Schiop, <i>claudus.</i>	Bállámut, <i>balbus.</i>
Ciungarit, <i>mutilus.</i>	Surd, <i>surdus.</i>
Orb, <i>coecus.</i>	Plesiug, <i>calvus.</i>
Ceür, <i>strabo.</i>	Lunátec, <i>lunati-</i>
Gárbov, <i>gibosus.</i>	<i>cus.</i>
Gângáv, <i>balbus.</i>	Nebun, <i>stultus.</i>

VII. De Vestminte.

De Vestimentis.

Capeneág, <i>pallium.</i>	Peptáriu, <i>pectorale.</i>
Háina, <i>habitus.</i>	Sugmán, <i>bracca.</i>
Háine de serbatori,	Mintée, <i>clamis.</i>
<i>habitus ferialis.</i>	Guller, <i>collare.</i>
Háine de toate zilele,	Caméfia, <i>indusium.</i>
<i>habitus quotidianus.</i>	Izméne, <i>femoralia.</i>
Dulmána, <i>tunica.</i>	Nafráma, <i>strophium.</i>
Mâneca, <i>manica.</i>	Manusia, <i>chirothe-</i>
Cingatoare, <i>cingulus.</i>	<i>ca.</i>
Bumb, <i>nodus.</i>	Sábie, <i>gladius.</i>
Cioareci, <i>galigae.</i>	Anel, <i>anulus.</i>
Calçuni, <i>calcei.</i>	Pepthine, <i>pecten.</i>
	Bum-

Bumbuşca, *spinter*.
Cerceii, *inaures*.

Degetáriu, *digitale*.
Palarie, *petasus*.

VIII. De cele de lipse in căsa. *De necessariis in domo.*

Mása, *mensa*.
Ármáriu, *armarium*.
Scaun, *sedes, scam-*
num.
Pát, *lectum*.
Plápana, *culcitra*.
Perina, *pulvinar*.
Lepedeu, *linteamen*.
Urceor, *urceolus*.
Gláje, *vitrum*.
Bute, *dolium*.
Secure, *securis*.
Sfréder, *terebrum*.
Sápa, *ligo*.
Ác, *acus*.
Áçie, *filum*.
Foarfeci, *forfices*.
Calamáriu, *atramen-*
tarium.
Cerneala, } *atramen-*
Negreala, } *tum*.
Pannura, *pannus*.
Pênsa, *tela, pensum*.
Cânepa, *canabis*.
Iin, *linum*.
Láda, *oista*.
Farina, *farina*.
Lárd, *lardum*.
Cásiu, *caseus*.
Áçet, *acetum*.
Olei, *oleum*.

Cándela, *candela,*
lucerna.
Lumina, *lumen*.
Cándelábr, *candela-*
brum.
Mucáriu, *emuncto-*
rium.
Cuptoriu, *fornax*.
Foc, *ignis*.
Cenuşie, *cinis*.
Frigáre, *veru*.
Tegáie, *sartago*.
Caldáre, *ahenum*.
Pariéte, *paries*.
Uşia, *janua*.
Poarta, *porta*.
Çiçina, *cardo*.
Prág, *limen*.
Clopotiel, *tintinabu-*
lum.
Horn, *caminus*.
Grinda, *trabs*.
Ferésta, *fenestra*.
Carbune, *carbo*.
Teciune, *titio*.
Flácara, *flamma*.
Scântéia, *scintilla*.
Fum, *fumus*.
Funingine, *fuligo*.
Spuză, *favilla*.
Crémene, *silex*.

Iásca,

Iásca, *fomes*,
 Ámnár, *chalybs*.
 Matura, *scopae*.
 Miére, *mel*.
 Bâta, *baculus*.

Báston, *idem*.
 Maciuca, *clava*.
 Punga, *marsupium*.
 Bánni, *denarii*.

IX. De cele ce se áfla in Grájd.

De iis, quæ reperiuntur in stabulo.

Ármasáriu, *equus admisarius*.

Iápa, *equa*.

Cáál alb, *equus albus*.

Cáál negru, *equus niger*.

Cáál rosiu, *equus rufus*.

Orz, *hordeum*.

Fên, *faenum*.

Iárba, *herba*.

Páie, *stramina*.

Ciur, *cribrum*.

Bici, *flagrum*.

Pinteni, *calcaria*.

Capestru, *capistrum*.

Frên, *fraenum*.

Chám, *chamus*.

Shea, *ephipium*.

Cinga, *lorum cinctorium*.

Pochila, *postillena*.

Scari, *stapes*.

Gunoi, *finus*.

Ásin, *asinus*.

Mánz, *hinnulus*.

X. De Legumi.

De leguminibus, & oleribus.

Gradina, *hortus*.

Floare, *flos*.

Ámaránt, *amarantus*.

Scanteutia, *cariophilum*.

Ruja, *rosa*.

Vioara, *viola*.

Tulpa, *tulipa*.

Crin, } *lilium*.

Lileie, }

Maierán, *majaranus*.

Floarea soarelui, *heliotropium*.

Rosmarin, *rosmarinus*.

Minta, *menta*.

Curcubeta, *eucurbita*.

Cépa, *caepa*.

Svekla, *pastinaca*.

Hemeiu, *humulus*.

XI.

XI. De Arburi, si de Poame.

De arboribus, & de fructibus.

Radacina, <i>radix.</i>	Cerésie, <i>cerasa.</i>
Trunc, <i>truncus.</i>	Mure, <i>mora.</i>
Rám, <i>ramus.</i>	Gastàna, <i>castanea.</i>
Trupina, <i>surculus.</i>	Ciuperca, <i>fungus.</i>
Frunze, <i>frondes.</i>	Buréte, <i>boletus.</i>
Foaie, <i>folium.</i>	Pom, <i>pomus.</i>
Coaje, <i>cortex.</i>	Mar, <i>malus v. malum.</i>
Pom, <i>pomum.</i>	Per, <i>pirus.</i>
Péra, <i>pirum.</i>	Nuc, <i>nux.</i>
Pruna, <i>prunum.</i>	Árin, <i>alnus.</i>
Pérseca, <i>persicum.</i>	Frásin, <i>fraxinus.</i>
Nuca, <i>nux.</i>	Teiu, <i>tilia.</i>
Nuci, <i>nuces.</i>	Soc, <i>sambucus.</i>
Álluna, <i>avellana.</i>	Vitia, <i>vitis.</i>
Mándule, <i>amygdala.</i>	Állun, <i>corylus.</i>

XII. Despre Pásseri, Vite, Fére.

De avibus, animalibus domesticis, & feris.

Camila, <i>camelus.</i>	Kokos, gáll, <i>gallus.</i>
Oae, <i>ovis.</i>	Paun, <i>pavo.</i>
Áriéte, <i>aries.</i>	Pásseri, <i>passer.</i>
Tiáp, <i>hircus.</i>	Turd, <i>turdus.</i>
Mátia, <i>cattus.</i>	Potárniche, <i>perdix.</i>
Shoarece, <i>mus, sorex.</i>	Gráur, <i>sturnus.</i>
Leu, <i>leo.</i>	Prepelitia, <i>coturnix.</i>
Unicorn, <i>unicornis.</i>	Vulture, <i>vultur.</i>
Tigrida, <i>tigris.</i>	Grue, <i>grus.</i>
Lup, <i>lupus.</i>	Corb, <i>corvus.</i>
Vulpe, <i>vulpes.</i>	Cioara, <i>cornix.</i>

XIII.

XIII. De Vietuitorii ne taiãti.

De animalibus insectis.

Shérpe, <i>serpens.</i>	Peduchie, <i>pediculus.</i>
Vipera, <i>vipera.</i>	Purece, <i>pulex.</i>
Shopârla, <i>lacerta.</i>	Páinjen, <i>aranea.</i>
Formica, <i>formica.</i>	Álbina, <i>apis.</i>
Vérme, <i>vermis.</i>	Greurusi, <i>grilli.</i>
Lindina, <i>lens, len-</i> <i>dis.</i>	Musca, <i>musca.</i>
	Trantor, <i>scarabeus.</i>

XIV. De Metálluri.

De Metallis.

Báie, <i>fodina, bajae.</i>	Ferr, <i>ferrum.</i>
Áur, <i>aurum.</i>	Áráma, <i>aes.</i>
Árgint, <i>argentum.</i>	Rugina, <i>rubigo.</i>
Árgint viu, <i>argentum</i> <i>vivum.</i>	Diámánt, <i>adamas.</i>
Cusutoriu, <i>stannum.</i>	Rubin, <i>rubinus.</i>
Cioae, <i>materia, e qua</i> <i>fiunt campanae.</i>	Smarágd, <i>smaragdus.</i>
	Crisolit, <i>chrysolitus.</i>
	Margaritáriu, <i>margarita.</i>

XV. De Colori.

De coloribus.

Intunecát, <i>fuscus.</i>	Mohorât, <i>violaceus.</i>
Rofiu, <i>ruber.</i>	Negru, <i>niger.</i>
Gálben, <i>flavus.</i>	Álb, <i>albus.</i>
Vérde, <i>viridis.</i>	Sur, <i>canus.</i>
Vênat, <i>glaucus, venetus</i>	Mieriu, <i>subglaucus.</i>
Vênat luminát, <i>cæruleus.</i>	Sein, <i>cinericeus.</i>

XVI.

 XVI. De Fratíe, si Cumnatíe.

De Consanguinitate, & Affinitate.

Casatorie, <i>conjugium</i> .	Nuora, <i>nurus</i> .
Necasatorintie, <i>caelibatus</i> .	Fráte, <i>frater</i> .
Fratíe, <i>propinquitas</i> .	Sora, <i>soror</i> .
Cumnát, <i>cognatus</i> .	Nepot, <i>nepos</i> .
Parinti, <i>parentes</i> .	Nepoata, <i>neptis</i> .
Mái mári, <i>majores</i> .	Stranepot, <i>pronepos</i> .
Mofiu, <i>avus</i> .	Barbát, <i>maritus</i> .
Moafia, <i>avia</i> .	Muíere, <i>uxor</i> .
Vitrec, <i>vitricus</i> .	Mire, <i>sponsus</i> .
Másteha, <i>noverca</i> .	Mireasa, <i>sponsa</i> .
Táta, <i>Pater</i> .	~Incredintiát, <i>desponsatus</i> .
Máma, <i>Mater</i> .	Prunc, <i>infans</i> .
Fiiu, <i>filius</i> .	Nanásiu, <i>patrinus</i> .
Fíia, <i>filia</i> .	Nanáfia, <i>patrina</i> .
Fiiástru, <i>privignus</i> .	Veduv, <i>viduus</i> .
Fiiástra, <i>privigna</i> .	Veduva, <i>vidua</i> .
Ginere, <i>gener</i> .	~Insorát, <i>uxoratus</i> .

FORME

FORME DE VORBIT DESPRE
LUCRURILE CÉLE, CE MAI
ÁDÉSE-ORI VIN IN CUVĒNTÁRE.

MODI LOQUENDI DE IIS REBUS,
QUÆ SÆPIUS VENIUNT IN
SERMONEM.

ÂNTÁIAÁ VORBIRE.

I. DIALOGUS.

*A întrebá pre cinevá
despre ásá, si álor
sai sânatáte.*

Sciscitari aliquem de
sua, suorumque
valetudine.

Buna demi-
neatiaá } Domnu-
Buna zioá } le, vel
Buna séraá } Doamne!

Bonum mane } Domi-
Bonus dies } ne!
Bonus vesper }

Fire ái sânatòs } Dom-
Bine ái venit } niea tá.
Quum traesti? uesti sâ-
natòs,

*Bene valeas } Domina-
Bene venisti } tio tua.
Quomodo vales? esne
sanus?*

Sênt sânatòs: multiám
lui Dumne Zeu, si
Domnieei tále de
cuvinte bune.

*Sum sanus: gratias
ago Domino Deo,
et Dominationi tuæ
pro verbis bonis.*

Dár ceia lálti, quárii
mái ái, Pruncii, si
Faméiaá?

*Et reliqui, quos insu-
per habes, Proles,
et Familia?*

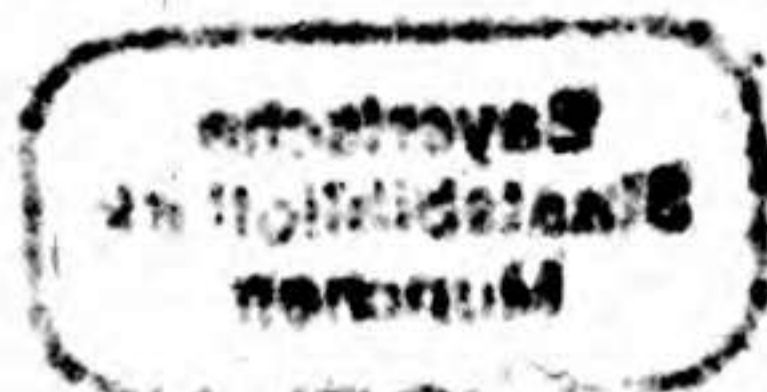
G

Toti

- Toti se inchina sânatofi Domniei tále.
 Dár Betrânul , Táta'l Domniei tále, quum se mái poarta? viu e ânce?
- Custa si iel ne puthincios din zì in zì quá vecchii.
- Dár á - Domnieei tále Cásnici quum vietuesc?
- Toti sênt sânatofi spre fierbirea Domniei tále.
- Plácati á - sedé , qua êi fì ostenit.
- Bá ostenit nus', tatufi foarte, bucuros ási plinì poruncaá Domniei tále; dár cáuta se me intorn á cása quât mái rapede voi puté.
- Remâni în páce pâna te oi mái vedé iára.
- Sherbul cel mái plecát, si mái umilit ál Domniei tále.
- Mámaei , Sororilor , si Frátilor Domniei tále le spune inchinaciuni, si voie buna delá mine.
- Ti oi fáce pre voie.
- Omnes se inclinant sani Dominationi tuae.*
Et senex , pater Dominationis tuae , quomodo se gerit? estne vivus adhuc?
Vivit et ille debilis de die in diem , uti senes.
Et Dominationis tuae domestici quomodo vivunt?
Omnes sunt sani ad servitium Dominationis tuae.
Placeat tibi sedere , quia eris lassus.
Non sum lassus , tamen libentissime implerem mandatum Dominationis tuae : sed debeo redire domum quantocyus potero.
Maneas in pace , donec te iterum videbo.
Servus submississimus , atque humillimus Dominationis tuae.
Matri , Sororibus , et Fratibus Dominationis tuae dic inclinationes , et bonam voluntatem , (gaudium) a me.
Satisfaciam voluntati tuae.

. ÁDO.

ÁDOOÁ VORBIRE.

II. DIALOGUS.

A-chiamáre Oaspeti.

Invitare Hospites.

Páre, qua báte cine-
vá lá ulia.

M'oi duce, se ved cine
e.

Cine esti á-colea?

Om bun, *sáu* Fartát.

Pre cine cáuti?

Cerc pre Prealuminátul
Domn, ácása este?

Vezi bine, e ácása, pen-
trucè?

Ási pofthì, se ám noroc
de á-vorbì cu Mari-
ea sá.

Delá cine esti trimis?

Delá Mariea saá Báro-
nul N.

Intra, si ástépta puçin,
pân' êi voi spune.

Sherbul Prealuminátului
Domn N. ár vré,
seti vorbésca.

Fa, se între.

Mariea saá, Domnul
meu închinându-se te
saruta, Prealumináte
Doamne, si se reaga,
se te umilești á prân-
zâ mâne lá iel.

*A*pparet aliquis pul-
sare fores.

*I*bo visurus, quis
est.

*Q*uis es ibi?

*H*omo bonus, vel *Ami-*
cus.

*Q*uem quaeris?

*Q*uaero *Illustrissimum*
Dominum, estne
domi?

*U*tique, est *domi*,
quare?

*O*ptarem, ut haberem
fortunam loquendi
cum Illustritate
(Magnitudine) *sua*.

A quo es *transmissus*?

Ab Illustritate sua Ba-
rone N.

*I*ntra, et *expecta mo-*
dicum, donec illi
exponam.

*S*ervus *Illustrissimi*
Domini N. vellet
tibi loqui.

*F*ac, *ingrediatur.*

*I*llustritas sua, *H*erus
meus inclinando se
te salutat, Illstris-
sime Domine, rogat-
que, ut velis (te
humilies) cras apud
illum prandere.

G 2

Spune

- Spune Marieei sále fier-
bire , inchináre , si
sarutáre delá mine ,
si qua'l voi curtenì.
- Mái pránzì vá cinevá lá
Domnul tau?
- Vor mái pranzì unii
dintru cei mái buni
fartáti á lui.
- Pre quárii ácumá voiu,
sei invit.
- Masaá se ástérne , si
Oaspetii se áduna.*
- Áuziti fierbilor! ástér-
neti másaá, qua îndá-
ta vor báte doao spre
zéce.
- Pentru quâte féçe se
ástérnem?
- Mai Petre! quâti ti áu-
zis , qua or venì lá
pránz?
- Opt áfára de Soacraá
Mariei tále, quárea
ávenì cu toti trei Ne-
potii , si cu Nuorá
sá.
- Áfiá dára ástérneti pen-
tru fésse spre zéce.
- Áici sênt átâte cutite,
furcutie , linguri , si
Sálveturi.
- Dicito Illustritati suae
servitium , inclina-
tionem , et salutem
a me , et quod eum
invisam.*
- Prandebitne adhuc ali-
quis apud tuum Do-
minum ?*
- Adhuc prandebunt ali-
qui e melioribus ejus
amicis.*
- Quos nunc volo invi-
tare.*
- Mensa sternitur , & Ho-
spites conveniunt.*
- Audite servi! instruite
mensam , quia illico
sonabit duodecima.*
- Pro quot personis ster-
namus ?*
- Heus tu Petre! quot
tibi dixere , se ven-
turos ad prandium.*
- Octo praeter Socrum
Illustritatis tuae ,
quae veniet cum o-
mnibus tribus Nepo-
tibus , et cum Nuru
sua.*
- Itaque sternite pro se-
decim.*
- Hic sunt totidem cul-
tri , furcellae , coch-
learia , et mappalia.*

Unde

Unde sânt sararitiile?
Plines' de sáre?

Du te în coqvina si áda
teiérele, si patenile
(blidele) céle de cu-
sutoriu.

Pune pachárele céle de
cristál întráurite pre
mása.

Tocméste scáonele în
rând.

Toate sânt gátá: da de
stire Mariei sále.

Prealumináte Doamne!
buccáteles' puse pre
mása,

*Se sède lá mása, se
mânca, si se bea.*

De ve pláce Domniilor
voastre, se ne punem
lá mása, qua se vor
reci buccátele.

Luátiva locuri, si scá-
one dupa placére, si
fara de álégere, fara
ceremonii, quaci toti
sântem fartáti.

Zámaá áceastaá e fa-
cuta tocma' pre gustul
meu.

Ubi sunt salinaria?

Suntne plena salis?

*Perge in culinam, et
adfer orbiculos, et
patenas stanneas.*

*Pone pocula chrystal-
lina inaurata ad
mensam.*

*Construe sedes in or-
dinem.*

*Omnia sunt parata:
fac sciat Illustritas
sua.*

*Illustrissime Domine!
cibi sunt mensae
appositi.*

*Affidetur mensæ, man-
ducatur, & bibitur.*

*Si placet Dominationi-
bus vestris, pona-
mus nos ad mensam,
quia frigescent fer-
cula.*

*Accipite vobis loca,
et sedes juxta placi-
tum, et indiscrimi-
natim, absque cere-
moniis, quoniam o-
mnes sumus amici.*

*Hoc jusculum est prae-
paratum plane ad
meum gustum.*

Nu

Nu gândi, qua esti
singur, quarui ei
plăce, qua si noi ăcea-
staă zicem.

Cărnea cea de vacca,
de vitiel, ănce mi
ău placut, tatusi ămi
măi plăce ăceasta de
cerb, de caprioara,
de gaiina, de porc,
&c.

Dăti-ne de beut.

De quăre vin porunciti
sev' ăduc? de cel
rosu, său de cel
ălb?

Ăda de cel rosu.

Quum ve plăce vinul
ăcestă?

Foarte bine.

Plăca ve Domniilor voa-
stre ă manăncă, si
ă-bea.

Nu te osteni ă ne ăm-
biea, qua măncam,
si beem din grătiea
Domniei tăle.

Băga vin pachárnice.

Se beem pentru sănată-
tea fartătilor năstri.

Pentru sănatătea Do-
mniilor voastre.

*Non putes te solum
(singulum) esse, cui
placet, quia et nos
hoc dicimus.*

*Caro bubula, vitulina
etiam placuit mihi,
tamen plus mihi pla-
cet haec cervina,
caprina silvatica,
galinacea, suilla,
etc.*

*Date nobis ad biben-
dum.*

*De quali vino manda-
tis ut vobis feram?
de rubro, vel de
albo?*

Adfer de rubro.

*Quomodo placet vobis
vinum istud?*

Optime.

*Placeat Dominationi-
bus vestris mandu-
care, et bibere.*

*Non te fatiges nos ad-
hortari, quia man-
ducamus, et bibimus
ex gratia Domina-
tionis tuae.*

*Infunde vinum pincer-
na.*

*Bibamus in salutem
amicorum nostro-
rum.*

*Pro salute Dominationum
vestrarum.*

Dumne

Dumne Zeu ve tie întru
multi ánni în páce
sânatosi, si fericiti.

Foarte frumòs êti mul-
tiamim, si ásîdereá
êti poshtim toate céle
bune.

Foarte êti multiamim
de prânzul bun.

Nu éste pentruce semi
multiamiti.

Ve rog, se luáti in
nume de bine, si se
fiti iertatori.

*Dominus Deus conser-
vct vos per multos
annos in pace sanos,
atque beatos.*

*Pulcherrime gratias ti-
bi agimus, et pariter
precamur tibi omnia
bona.*

*Humillime gratias tibi
agimus pro lauto
prandio.*

*Non est, cur gratias
mihi agatis.*

*Vos rogo, accipite in
benam partem, et
ignoscite.*

ÁTREIÁ VORBIRE.

III. DIALOGUS.

*De mutárea têmpului,
si de oarele zilelor.*

*De vicissitudine tempo-
ris, & de horis dierum.*

Ce têmp éste?

E serin.

E reu têmp.

Incépe á suflá vântul.

Bátte vânt.

Ásta noapte áu cazut
bruma, niea, grân-
dine.

Delá méza noapte tot
ninge.

Om ávé ploae.

Ploao áfára?

Quale tempus est?

Serenum est.

Malum tempus est.

Incipit flare ventus.

Ventus flat.

*Hac nocte cecidit
bruma, nix, gran-
do.*

*A media nocte semper
ningit.*

Pluviam habebimus.

Pluitne foris?

Nu

Nu numái ploao , cì
ânche si fulgera.

Nu e tîmp se jáci în
pát; scoala te, n'áuzi
quum tuna , si traz-
néste?

Cáld e áfára?

Bá, átátá, de máre frig
áu fost ásta deminea-
tia , quát toate ápele
áu inghiaçiát.

Nu e cu puthintia fiind-
qu'á séra erá nor.

Quâte oare(cíásuri)sênt?

Áu battut , *vel* áu fost
un spre zéce.

Trei fertáie pre cin-
ci.

Uitate lá oráriu (lá
ciás.)

Mérge pre noao.

Índáta or si fiésse.

Quum tréce tîmpul!

Shi io ástept.

E ámeazi.

*Non tantum pluit, sed
etiam fulgurat.*

*Non est tempus jacen-
di in lecto; eleva te,
non audis quî tonat,
et fulminat?*

Calidumne est foris?

*Non, tam magnum fri-
gus fuit hoc mane,
ut omnes aquae in
glaciem versaer sint.*

*Non est possibile, quan-
doquidem heri ves-
peri erat nubes.*

Quota est hora?

*Sonuit, vel fuit un-
decima.*

*Tres quadrantes ad
quintam.*

Aspicias horologium.

Fertur ad nonam.

Illico erit sexta.

Ut transit tempus!

*Et ego moram tra-
ho.*

Meridies est.

ÁPATRÁÁ VORBIRE

IV. DIALOGUS.

Intra callatori în cricima.

Inter itinerantes in diverforio.

Quâte milluri sânt deaici pâna în București?

Treizeci și șapte.

Am facut doazeci și cinci de milluri; tãtufi astazi n'om puté sosi acolo.

Buna e cálea?

Nu prea.

Ásiá dára ne á cautá, se ne ábatem în cricimáá cea mái áproape, si se noptem íntrinsaá.

Cricimáriule! putemune ábate áici?

Vedeti bine Domnilor; veti gasi áici frumose casi, lepedeao curáte, çoluri noao, mânusterguri, perine, si toate, quâte sânt de lipsa.

Áráta ne dár o kilie, *vel* o casutia.

Indáta.

Quot miliaribus distat hinc Bucurestium?

Triginta septem.

Confecimus viginti quinque miliaria; tamen hodie eo pervenire non poterimus.

Estne commoda via?

Non adeo.

Necesse est igitur, ut in primam cauponam divertamus, et ibidem pernoctemus.

Caupo! possumusne hic divertere?

Utique Domini; hic invenietis pulchra cubicula, munda linteamina, lodices novas, mantilia, pulvinaria, et omnia necessaria.

Ostende ergo nobis ali quod cubiculum.

Illico.

Ce

Ce voiiti, se ve fərbem
pre cina?

Quid vultis, ut coquamus pro caena?

Fácteti o tira de záma,
ápoi coaceti puçinté-
le oao, si frigeti un
pui de gaina, de
rátia, de curca, de
gânsca, &c.

Parate modicum jusculum, dein coquite pauca ova, et frigite unum pultum gallinae, anatis, galli indiacci, anseris, etc.

Dár pre lânga friptura
ce vréti, saláta, sáu
spárga?

Et penes assum quid vultis, lactucam, vel asparagum?

Ne micá de ácéstea, ci
ne áda puçintel cu-
rech.

Nihil horum, sed adfer nobis mollicos caules.

Deaca n'áti bagát fio-
frán în zámaá ácea-
staá, âncái se o fiti
facut cu petrinfei.

Si non condivistis hoc jusculum croco, saltem praeparassetis cum petroseliis.

N'áveti vro radiche?

Non habetis aliquem rasanum?

Nu; dár ávem unt proa-
spat, struguri, si pru-
ne, si pérseci.

Non; sed habemus butyrum recens, botros, et pruna, et persica.

Dár de beut ce áve-
ti?

Et ad bibendum quid habetis?

Ávem vin, beére, rosol,
si vinárs.

Habemus vinum, cerevisiam, rosolium, et crematum.

Cu quât e masuraá de
beére?

Quanti est mensura cerevisiae?

Áceastaá se fti, qua e
cu cincî creiçári.

Hoc scitur, quod sit quinque cruciferis.

Áuzi

Áuzi cricimáriule! nus' ár puté grasi un caraush se ne duca pâna la Árgish?

Bá tocmá ácum áu fost unul áici: vréti se'l chiam înláontru?

Chiama'l.

Dea Dumne Zeu bine Domnilor!

Bine ái venit om de omeníe.

Ce mi porunciti?

Quând éi porní quâtra Árgish?

Mâne pâna 'n zioa, de voi capatá oameni, se port.

Doara si Domniile voastre éti vré, se mérgeti lá Árgish?

Vezi bine: quât ceri pentru un loc în caruca?

M'eti dá zéce florinti pre loc, si voi tiéné locurile céle mái bune.

Bá, ti om dá doi gálbeni, si, de tevei purtá bine, vrun mariásh pre beuutura.

Audi caupo! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat Argim usque?

Plane modo pervenit huc unus: vultis, ut illum clamem intro?

Clama illum.

Det Dominus Deus bene o Domini!

Bene venisti humane homo.

Quid mihi mandatis?

Quando movebis Argim versus?

Cras summo mane, si invenero homines vehendos, vel portandos.

Fortasse etiam Dominationes vestrae velletis ire Argim?

Utique: quantum petis pro uno loco in rheda?

Dabitur decem florenos pro loco, et reservabo loca meliora.

Non, dabimus tibi duos Ducatos (Aureos), et, si bene te gesseris, unum, alterumve marianum pro potu.

Sânt

Sânt îndestulit.

Noapte buna, si visuri
curáte.

Hodignéste în páce, si
nuti uitá áne sculá
cu o jimatáte de oara
mái innáinte de ce om
pornì.

Voi desfeptâ.

Cricimáriule! cu quát
êti sântem datori?

Cu doi Táleri.

Nái, si remâni sâna-
tòs.

Cálle buna Domniilor
voastre.

Sum contentus.

*Bonam noctem, et
somnia casta.*

*Requiescas in pace, et
ne obliviscaris, nos
excitare media hora
prius, quam profi-
ciscamur.*

Excitabo vos.

*Caupo! quantum tibi
debemus?*

Duos Talleros.

*En illos, et bene va-
leas.*

*Bonum iter Domina-
tionibus vestris.*

ÁCINCEA VORBIRE.

V. DIALOGUS.

*Un nerméronic întreaba
delá un cetatián un-
de sêde cutáre.*

*Peregrinus sciscitatur a
cive, ubi habitet
N.*

Shtii Domniea taá Ro-
mânéste?

Callesne Dominatio
tua Daco-Romanice?

Shtiu, quaci? sáu doara
ái ávé cevá deá mi
porunci?

*Scio, eccur? aut for-
tasse haberes ali-
quid mihi mandan-
dum?*

Nu

Nu sânt dedát á porunci unui om de omenie, quum esti Domniea taá, pentruácea nuti poruncesc, ci te rog.

Om bun! cu cuvintele ácestea me rufini; plácati ámi porunci.

Nu cunoști pre cutáre?

Bá, cunosc.

Rogute, unde fiéde?

Nu depárte, pre ullitiaá áceastaá.

Dute numái pre carárea áceastaá, pâna vei dá de o cása împistrita, ácolo fiéde.

De ádréptaá, sáu de ástângaá?

De ádréptaá.

Foarte multiamesc Domnieei tále.

Nu éste, pentrucè se multiamești.

Áuzi Domniea taá! áici fiéde Excelléntiea Saá N.?

Áici; dár nu e á cása.

Non sum asuetus mandare homini honesto, uti es Dominatio tua, ideo non tibi mando, sed te rogo.

Bone homo! his verbis me confundis; placeat tibi, mihi mandare.

Non cognoscis talem hominem?

Non ita est, cognosco.

Rogo te, ubi habitat?

Non procul, in hac platea.

Perge tantum per hanc semitam, donec attinges domum aliquam pictam, ibi habitat.

A dextrane, vel a sinistra?

A dextra.

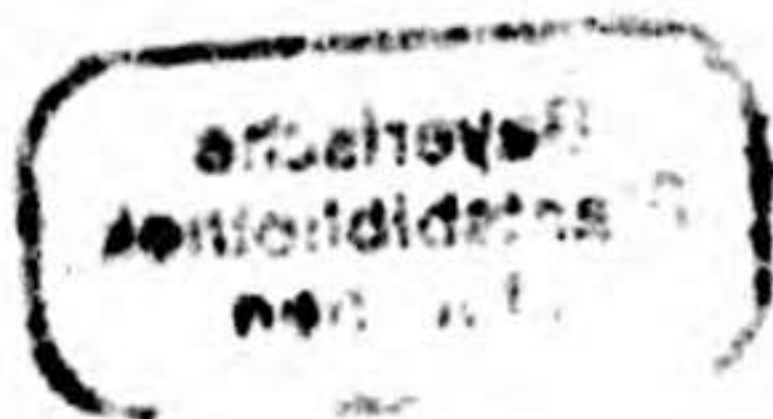
Humillimas gratias ago Dominationi tuae

Non est, cur gratias agas.

Audi Dominatio tua! hic habitat Excellentia Sua N.?

Hic; sed non est domi.

Quând

Quând l'áfi puté gasi ácása? *Quando possem eum domi invenire?*

Ástára lá sépte oare ânce á fi ácása; dár mái bine ái fáce, de ái veni mâne de mineatia lá opt, qua átunci n'á fi cuprins. *Hodie vesperi hora septima etiam erit domi; sed melius faceres, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occupatus.*

Áfiá voi fáce: remâni sânatòs. *Sic faciam: remane sanus.*

Sierbul tále. Domniei *Servus Dominationis tuae.*

Bayerische
Stadtbibliothek
München